

Výchova v rodině z pohledu sociálně-právní ochrany dětí

Kateřina Dolečková

Bakalářská práce
2009

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Kateřina DOLEČKOVÁ

Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Výchova v rodině z pohledu sociálně-právní ochrany dětí

Zásady pro vypracování:

Teoretická východiska, studium literatury a shromažďování informací ke zvolené problematice.

Metodika výzkumu, projekt, metody výzkumu.

zpracování výzkumu a vyhodnocení výsledků.

Zhodnocení přínosu práce pro teorii a praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HANZOVÁ, M. Práva a povinnosti našich dětí. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-7187-007-2.

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

MATĚJČEK, Z. Co, kdy a jak ve výchově dětí. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-085-5.

MATĚJČEK, Z. Po dobrém nebo po zlém?. Praha: Portál, 1993. ISBN 80-85282-78-X.

ŠPECIÁNOVÁ, Š. Ochrana týraného a zneužívaného dítěte. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-44-0.

VANÍČKOVÁ, E. Tělesné tresty dětí. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0814-0.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Antonín Bůžek, Ph.D.**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **13. února 2009**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. května 2009**

Ve Zlíně dne 13. února 2009

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně4. 5. 2009.....

.....Dobrošova Kateřina.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato práce pojednává o výchově dětí v rodině s ohledem na sociálně-právní ochranu dětí. Je složena z teoretické a praktické části.

Teoretická část se zabývá pojmem rodina, výchovou v rodině, historií, která souvisí s rodinou a výchovou, sebevýchovou, volným časem a sociálně-právní ochranou dětí. V této části se zabývám legislativou a zákony, které souvisí s rodinou.

V praktické části představuji výzkum, který jsem prováděla na jednotlivých základních školách. Výzkum zjišťoval názory dětí na výchovu v rodině a používání odměn a trestů. Dále jsem prováděla rozhovory s rodiči a zjišťovala jejich názory na výsledky od dětských respondentů.

Klíčová slova: rodina, výchova, sebevýchova, sociálně-právní ochrana dětí

ABSTRACT

In my graduate thesis I focus on upbringing of children in the family, with regard to their social and legal protection. The thesis consists of a theoretical and a practical part.

The theoretical part deals with the term "family", family upbringing, history of family and upbringing, self-education, free time and social and legal protection of children. In this part I deal with legislation and laws related to family.

In the practical part I present the research carried out at particular primary schools. The aim of my research was to find out children's opinions on family upbringing and the system of rewards and punishments. I also interviewed the parents to find out their opinions on children's answers to the questions.

Keywords: family, upbringing, self-education, social and legal protection of children

Tímto bych chtěla poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce PhDr. Antonínu Bůžkovi, Ph.D. za vedení, pomoc a cenné rady při psaní bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat dětským respondentům a rodičům za ochotu a spolupráci při výzkumu a celé své rodině, za podporu po celou dobu studia.

Motto: „Není nutné dělat z lidských bytostí chytré tvory. Rodí se chytrými. Nutné je pouze přestat dělat věci, které je proměňují v hlupáky“ (Holt In Grecmanová, neuvedeno, s. 5).

OBSAH

OBSAH	8
ÚVOD.....	10
1 RODINA.....	12
1.1 DEFINICE RODINY	12
1.2 HISTORIE RODINY A RODINNÉ VÝCHOVY.....	13
1.3 FUNKCE RODINY	16
1.4 RODINNÉ ROLE.....	18
1.5 TYPY RODINY V SOUČASNOSTI	20
2 VÝCHOVA V RODINĚ	22
2.1 DEFINICE A CÍLE VÝCHOVY	22
2.2 TYPY RODINNÉ VÝCHOVY A VÝCHOVNÉ STYLY	23
2.3 VÝCHOVNÉ PROSTŘEDKY V RODINĚ	25
2.4 SEBEVÝCHOVA	27
2.5 VÝCHOVNÉ ZÁSADY V RODINĚ	28
2.6 VÝCHOVA V RODINĚ A VOLNÝ ČAS DĚTÍ	29
3 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ A VÝCHOVA V RODINĚ	31
3.1 ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE	31
3.2 ZÁKON O RODINĚ	32
3.3 ZÁKON O SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ	32
4 PROJEKT VÝZKUMU	35
4.1 CÍL VÝZKUMU	35
4.1.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	35
4.2 HYPOTÉZY	35
4.3 METODY VÝZKUMU	36
4.4 PODMÍNKY VÝZKUMU	38
5 FREKVENČNÍ A DISTRIBUČNÍ ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT	40
6 ROZHOVOR	66
6.1 ZÁZNAM ROZHOVORŮ.....	67
6.1.1 ROZHOVOR.....	67
6.1.2 ROZHOVOR.....	68
6.1.3 ROZHOVOR.....	69
6.1.4 ROZHOVOR.....	70
6.2 VYHODNOCENÍ ROZHOVORŮ	72
7 VZTAHOVÁ ANALÝZA, OVĚŘOVÁNÍ PLATNOSTI HYPOTÉZ.....	75
8 ODPOVĚDI NA OTÁZKY V DÍLČÍCH CÍLECH VÝZKUMU	77
ZÁVĚR	79
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	80
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	83
SEZNAM GRAFŮ	84

SEZNAM TABULEK.....	85
SEZNAM PŘÍLOH.....	86
PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK.....	87
PŘÍLOHA P II: DĚTSKÁ KRESBA - PROCHÁZKA.....	92
PŘÍLOHA P III: DĚTSKÁ KRESBA - DÍTĚ SAMOTNÉ DOMA	93

ÚVOD

Rodinná výchova je u nás velmi prokonzultované téma, ale i přesto jsem si toto téma vybrala, jelikož si myslím, že se dá ještě hodně objevovat a spousta rodičů stále neví jak si s výchovou počít. V dnešní době se stále pohled na rodinu mění. Dříve bylo jasné, že se o rodinu a děti vždy starala matka a otec byl ten, který rodinu zabezpečoval a ochraňoval před zlými vlivy. V dnešní době se rodičovská role téměř vyrovnává. Další problém, o kterém se dnes hodně diskutuje, jsou tělesné tresty v rodině. Já nejsem zastánce tělesných trestů v rodinách, ale myslím si, že každá rodina si může vychovávat své děti jak uzná za vhodné, ale určitě musí používat pouze přiměřené tělesné tresty. Je ovšem diskutabilní, co je přiměřený tělesný trest. V teoretické části mám citovanou definici, která velmi pěkně uvádí, které tresty jsou na hranici tělesného týrání.

Toto téma pro bakalářskou práci jsem specifikovala pod názvem: Výchova v rodině z pohledu sociálně-právní ochrany dětí. I po této specifikaci zůstalo téma hodně obsáhlé, proto jsem nemohla všechny oblasti rozebrat příliš do hloubky. Utvořila jsem tedy spíše stručnou charakteristiku rodiny a její výchovy, se záměrem napsat teoretický podklad pro praktickou část.

Praktickou částí chci nahlédnout do „dětských srdcí“ a zjistit, jaké mají názory na svou vlastní výchovu od rodičů. Zaměřila jsem se tedy na děti 2., 3. a 4. ročníků základní školy. Tyto děti pokládám za nejvhodnější na provedení výzkumu s uvedeným zaměřením, jelikož u dětí z prvních ročníků by nebyla vhodná forma dotazníku a u starších dětí podle mého názoru hrozilo, že by výzkumné šetření nebraly vážně a nejsou již tolik otevřené jako děti mladší, a proto by mi vyšly poněkud zkreslené výsledky.

K volbě tématu jsem dospěla zkušenostmi ze studia na střední pedagogické škole, kde jsme měli praxi i na základních školách. Objevoval se velký problém, který se potvrzuje rovněž nyní z mého okolí. Je známo, že jsou učitelé na základních školách, kteří mají problém s výchovou a vzděláváním dnešní dětské generace. Spousta lidí tvrdí, že je to vina učitelů. Chtěla bych se vyjádřit také na jejich obhajobu. Problém podle mého názoru rovněž spočívá v tom, že děti hodně znají svá práva od svých rodičů a umí se jimi velmi dobře obhajovat, ale to co neznají, jsou jejich povinnosti, které s právy souvisí. Další problém se rovněž vyskytuje v rodinách, a tím je, že si se svými dětmi neví rady ani rodiče. A když si rodina jako primární instituce neví rady se svými dětmi, tak jak to má udělat škola, která na dítě působí jako sekundární instituce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

Když se zamyslím nad pojmem rodina, mohla bych se domnívat, že je jednoduché rodinu definovat, jelikož se s ní v každodenním životě neustále setkáváme. Rodina je instituce, která primárně neboli prvotně působí na výchovu člověka a tedy ovlivňuje jeho celý budoucí život. Jelikož se dítě učí nápodobou z rodiny, je velmi důležité, aby na dítě působila funkční rodina.

1.1 Definice rodiny

V kapitole rodina jsem již uvedla nějakou svoji osobní definici, podle toho jak pojem rodina cítím. Existuje ale mnoho autorů, kteří uvádějí své definice.

„Rodina je fungující jednotka, která sdružuje oba rodiče a děti. Tato jednotka je zařazena do domácího prostředí. Domácnost se nachází v určitém domě, obci atd. Rodina je neustále v dynamické interakci s okolním světem. Minimální interakci s okolím vykazuje uzavřená rodina. Pro pozitivní rozvoj je však důležité, aby byla co nejvíce otevřená. Samozřejmě to předpokládá zdravou rodinu, protože jinak při otevření systému dochází také ke vstupu nevhodných informací. Důležitou roli při pootevírání rodiny vůči okolnímu světu hrají rodiče. Jeli prostředí nevhodné, mohou rodiče do jisté míry nežádoucí působení filtrovat, a tím mírnit jejich následky. Špatné je, jestliže tato pojistka chybí. Vztah rodiny s okolím může měnit každá nová zkušenost. **Rodinu lze pokládat za operační systém. Jádro rodiny (malou rodinu) tvoří rodiče (matka, otec) a dítě (děti).** Předpokladem vzniku zdravého vztahu mezi rodiči je samozřejmě **láska**“ (Grecmanová a kol., 1998, s. 8).

Dříve lidé jistě tvrdili, že základem rodiny je kromě lásky také svatba a podle tohoto hlediska na rodinu pohlíželi, ale dnes je tomu jinak. Rodiče si sami určují, zda budou žít pouze jako pár nebo jako manželé. Dnešní společnost je podle mého názoru na soužití bez svatby již zvyklá. Matějček (1988) tuto moji myšlenku potvrzuje tím, že rodinu označuje určitou sociální institucí, která se jako každá jiná instituce, vlivem společnosti mění a určitým způsobem se vyvíjí. Ovšem lze diskutovat, zda k lepšímu nebo k horšímu.

Matoušek (2001, s. 225) definuje rodinu následovně: „Rodina je místo, kde se prostřednictvím osob odehrává zapouštění kořenů do věcí, to znamená, že se zde uspokojují vitální potřeby. Dítě zde dostává mateřskou lásku, pocit bezpečí, buduje své první vztahy. Rodina nevychovává dítě pro sebe, ani jen pro ně samé, nýbrž pro druhé.“

Grecmanová a kol. (1998) rozděluje rodinu na malou a velkou neboli na jádro rodiny a příbuzné rodiny. Za velkou rodinu označuje babičky, dědečky, tety, strýce, bratrance a sestřenice a tvrdí, že je nelze od rodiny oddělovat, jelikož plní také svou zásadní funkci při rozvoji dítěte.

1.2 Historie rodiny a rodinné výchovy

▪ *Historie rodiny*

„Rodina vznikla na počátku lidských dějin jako ochranné společenství, které chrání před nebezpečím, byla místem pro vzdělání, dílnou, kde dítě získalo základní pracovní i řemeslné dovednosti“ (Pöthe, 1999, s. 25).

„**Vznik rodiny** se zasahuje do dávné minulosti, **do období přechodu od primitivního zemědělství k pastevectví**“ (Grecmanová a kol., 1998, s. 9). Je tedy zřejmé, že se rodina, jako primární sociální jednotka, jak jsem ji definovala v předchozí kapitole, vyvíjela po několika staletí a během jejího vývoje prošla několika výraznými změnami. Nemusíme se ohlížet do tak dávné doby. Stačí srovnat výchovu dětí generace našich rodičů a dětí generace dnešní. Toto tvrzení mi potvrdí také myšlenka Grecmanové a kol. (1998), která rovněž uvádí, že středověká rodina se zcela liší od rodiny dnešního typu v jejím fungování a přístupech.

Nejdříve je určitě prioritní se zamyslet nad původem pojmu „rodina“. Horský a Seligová (1997) uvádějí, že tento pojem, chápán dnešní společností jako dva rodiče, jejich děti a ostatní bližší příbuzenstvo, se dříve nevyskytoval. Můžeme se pouze setkat s výrazem objevujícím se z 16 – 18. století „familia“, ale doložené spisy z tohoto období potvrzují, že tento výraz není používán v kontextu našeho pojetí rodiny, ale tímto výrazem bývá označováno služebnictvo.

„Jako příklad raněnovověkého pramene mohou posloužit salzburské farní soupisy duší z poloviny 17. století, které sice označují hlavu domácnosti „pater familias“, resp. „mater familias“ (v případě vdovy), avšak k této osobě vztahují jak osoby příbuzné (manželku, děti, popř. rodiče hospodáře), tak i osoby nepříbuzné, tj. zejména pacholky a děvečky („famuli“, „famulae“ či „ancilae“) a podruhy („inquilini“, „incolae“). Latinské „familia“ tak zde znamená spíše „dům“, „domácnost“ či „hospodářství“ (Horský; Seligová, 1997, s. 17).

Jak jsem již uváděla, středověká rodina fungovala zcela jinak, než funguje rodina dnešní. Všichni určitě víme, že mezi těmito rodinami byly značné rozdíly. Takový zásadní rozdíl, který se vyskytuje, uvádí ve své knize Grecmanová a kol. (1998) a tím je cenění si více dobytka a hospodářství než vlastní rodiny a lidí v ní žijící. Jelikož většina obyvatel žila na venkově, tak byl pro každého velkým podnětem majetek.

„Existují příklady, že matky si málo cenily zdraví a životů svých dětí. Mnoho malých, nemocných nebo mrtvých dětí bylo snědno domácími zvířaty, především prasaty, aniž to budilo větší pozornost rodičů či okolí“ (Grecmanová a kol., 1998, s. 9).

Dalším znakem je velké množství porodu u jedné ženy. Je doloženo, že každá žena porodila průměrně 8 dětí za svůj život, nebo je také možno říci, že se do rodiny rodilo dítě po dvou letech. Je tedy zřejmé, že i průměrný věk posledního mateřství byl velmi vysoký. Pohybuje se okolo 40. – 42. věku (Horský; Seligová, 1997). Grecmanová a kol. (1998) dokonce tvrdí, že se objevovalo spoustu nemanželských dětí, jelikož se vyskytovala promiskuita. Případné změny v rodinném soužití a lásce nastolila až tzv. první a druhá sexuální revoluce. Ovšem zaniknutí promiskuity, neboli spíše její snížení přivedlo až příchod a velké vyskytování choroby přenosné pohlavním stykem AIDS, čehož si byli vědomi i lidé již ve středověku.

„Při pročítání třeboňského soupisu z roku 1586 narazíme pod číslem 12 ve Vitíně na rozšířenou rodinu (Laslettův typ 4a): Nalezneme zde hospodáře (40 let), jeho ženu (30 let) a její ovdovělou 60letou matku. Dále zde je při otci zapsáno jeho 7 dětí, 2 synové (11 a 5 let) a 5 dcer (19, 10, 4, 2 a 1 rok), ne všechny byly patrně z tohoto manželství“ (Horský; Seligová, 1997, s. 83).

V tomto odstavci bych se chtěla ještě vrátit k termínům první a druhá sexuální revoluce a blíže ji objasnit. Grecmanová a kol. (1998) uvádí, že o první sexuální revoluci lze uvažovat v 18. století, přičemž o druhé sexuální revoluci ve 20. století. Jako každá revoluce měla svůj význam a přínos. První sexuální revoluce vznikla vlivem rozvoje městských částí a růstem jejich obyvatelstva a přinesla velké rozdíly v rodinných vztazích, ale zejména v novém pojetí lásky. Rodiče již přestali vlivem tlaku mladých lidí rozhodovat o jejich budoucích partnerech. Proto se tedy postupně začala vyvíjet rodinná láska jak mezi partnery, tak mezi rodičem a dítětem. Rovněž druhá sexuální revoluce přinesla mnoho změn, jako například zvýšení promiskuity a nový termín postupná monogamie, což znamenalo, že žili s jedním partnerem jen určitou dobu a poté jej vyměnili za jiného.

Na závěr bych chtěla uvést myšlenku Horského a Seligové (1997, s. 129): „Rodina může být jedním z klíčů, jimž si odmykáme cestu k porozumění minulým společnostem, a tudíž i kořenům našeho dneška.“

- *Historie rodinné výchovy*

„Odedávna byla rodina prvním výchovným činitelem, z počátku dokonce jediným. V době, kdy rodina byla hospodářskou jednotkou, dítě se pozvolna zapracovávalo a získávalo všechny potřebné vědomosti pro život v rodině. Postupem kultury se nositelem výchovy a vzdělávání stávala církev a světské instituce a výchovné možnosti rodiny se tak zmenšovaly“ (Vaníčková, 2004, s. 15).

Naopak Grecmanová a kol. (1998) uvádí, že křesťanství rodinnou výchovu považovalo za základ veškerého výchovného působení, a proto rodinu vyzvedávalo. Byli zastáncem toho, že je nejlepší vychovatel matka, jelikož na dítě působí od počátku a to výchovou, která je plná vřelé lásky. Ovšem od té doby až dodnes prošla rodinná výchova obrovskými změnami, které byly ovlivněny politickými, hospodářskými a společenskými podmínkami. Od 4. tisíciletí př. n. l. se začala vyvíjet rovněž školní výchova, ale ne vždy se objevovala aktivní spolupráce rodiny a školy.

Velký vliv na rodinnou výchovu měl také začátek zaměstnávání žen, což způsobilo velký úpadek výchovy v rodinném prostředí, ale naopak rozvoj vzdělávacích institucí. Velkou změnu můžeme také vnímat od 15. století, kdy se začíná objevovat tzv. „fenomén mazlení“. Velký vliv přináší období renesance, která směřuje k rozvoji jako svobodného jedince. Tato myšlenka sáhla na vrchol až v 16. století (Vaníčková, 2004).

Na rozvoj výchovy měli také velký vliv názory filozofů. „Například řecký filozof **Platon** shledával, že cílem lidské společnosti je uskutečnit spravedlnost, a tomuto cíli má být podřízena výchova. Na jeho učení navázal jeden z největších filozofů antiky **Aristoteles**, který také působil jako osobní vychovatel Alexandra Makedonského“ (Vaníčková, 2004, s. 14-15). Grecmanová a kol. (1998) uvádí, že i když Aristoteles na Platona navazoval, nesouhlasil tak docela s jeho myšlenkou, že výchova je věcí veřejnou a spíše ji zaměřoval na rodinu. Dále na rozvoj rodinné výchovy měl vliv J. Locke, který rovněž pokládal rodinné prostředí za důležité při výchově, ale jako vychovatele by spíše označil otce. Naopak J. A. Komenský sice situoval školku do domácího prostředí, ale jako vychovatele určil matku. Rozporné názory na tuto věc měli rovněž J. J. Rousseau a J. H.

Pestalozzi, který zastával názor stejný jako J. A. Komenský, ale J. J. Rousseau tvrdil, že by měl dítě vychovávat hofmistr.

„Pro **charakter rodinné výchovy ve druhé polovině 19. století** bylo typické: naprostá poslušnost dětí (poslušnost vůbec byla považována za stabilizující prvek v životě rodiny), rychlé a ochotné vykonávání příkazů, při neuposlechnutí trestání bolestným a přísným způsobem“ (Grecmanová a kol., 1998, s. 20). Jak je zřejmé, tak se ještě v druhé polovině 19. století používaly velké tělesné tresty. Určitě se neobjevovalo tolik odpůrců těchto prostředků výchovy jako dnes, ale i v té době se někdo našel. Jak uvádí Vaničková (2004), velkým odpůrcem byl Jean Jacques Rousseau. Ale i přesto tento styl výchovy přetrvává až do 1. poloviny 20. století. Dokonce se také uvádí, že děti musely poslouchat své rodiče i v období dospělosti, jinak je čekaly kruté tresty.

Grecmanová a kol. (1998) uvádí, že vliv autority se začíná snižovat na počátku 20. století. Poslušnost je samozřejmě vyžadována i nadále, ale nesmí se používat tak kruté sankce a trýznění. Jsou povoleny pouze přiměřené tělesné tresty.

„Z historického vývoje je patrné, že dříve dítě z rodiny unikalo do širšího společenského prostředí, později se však do rodiny vrací jako do jiného prostoru, protože se okolní svět stává stále více komplikovaný a rychle se vyvíjející. To prohlubuje generační krizi. Demokratická výchova je složitější než autoritativní a vyžaduje pružnější přístup, vývoj dětí je rychlejší, ale zároveň nerovnoměrnější“ (Grecmanová a kol., 1998, s. 20).

1.3 Funkce rodiny

V předešlé kapitole jsem se zmiňovala o historii a jednotlivém rozvoji rodiny, s čímž souvisejí také jednotlivé rodinné funkce, které jsou rovněž ovlivněny vlivem společnosti, ale také jednotlivými potřebami dětí. Pöthe (1999, s. 26) ve své knize na některé potřeby upozorňuje a pět uvádí: „Dostatečný přísun smyslových podnětů z venku, potřebu bezpečí, jistotu osobního vztahu, porozumění a pocit otevřené budoucnosti.“

Grecmanová a kol. (1998, s. 11) vymezuje čtyři základní funkce rodiny: „V současných životních podmínkách plní rodina tyto funkce:

- biologicko-erotickou (reprodukční),
- ekonomicko-zabezpečovací,
- emocionální,
- výchovnou.“

Biologicko-erotická neboli reprodukční funkce spočívá v zajištění dalšího pokolení a řešení problémů s ním související. Dále také slouží k vytvoření podmínek pro optimální biologický rozvoj každého jedince v rodině. Následující ekonomicko-zabezpečovací funkce určuje způsob hmotného zabezpečení dítěte, což znamená, že rodiče jsou plně zodpovědní za tuto funkci. Existují rovněž případy, kdy nejsou rodiče schopní tuto funkci zcela plnit a pomáhá v těchto situacích stát, formou sociálních dávek. Emocionální funkce znamená, že rodiče dítěti musí vytvořit láskyplné prostředí, ve kterém se bude cítit v bezpečí, jelikož se v takovém prostředí lépe upevňují vhodné charakterové vlastnosti. Výchovná funkce znamená, dlouhotrvající neboli celoživotní působení na jedince s cílem vytvořit společenského člověka (Grecmanová a kol., 1998).

S vymezením těchto základních funkcí plně souhlasím. Kdybychom více popřemýšleli, určitě bychom přišli na spoustu dalších, ale podle mého názoru jsou tyto funkce ty základní, od kterých se odvíjí ostatní, které jsou ale příbuzné určenému základu. Proto se vymezení funkcí u různých autorů tolik neliší. „Schelsky (In Jeřábková, 1993, s. 26) vymezuje čtyři základní funkce:

- specifická péče (mezi generacemi)
- pohlavní partnerství
- plození a výchova nového pokolení
- ekonomické zabezpečení a stabilita vyživování (mezi manžely).“

Jak je zřejmé téměř všechny funkce se oběma autorů shodují až na funkci specifické péče mezi generacemi, která je podle mého názoru také velmi důležitá jak pro fungování rodiny, tak pro výchovu dětí. Děti se totiž učí nápodobou z rodiny. Jeřábková (1993) nápodobně tuto funkci popisuje a tvrdí, že je důležité se starat o generaci starší, aby se mladší generace později mohla starat o nás.

V literatuře se objevuje, ne příliš často uváděná, přestože významná domestikační funkce rodiny, kde rodina má být domovem a poskytovat dítěti bezpečí, ochranu a zázemí (Havlík; Novotná; Prokop, 1993).

Grecmanová a kol. (1998, s. 11) uvádí podmínky, které jsou důležité k naplnění těchto uvedených rodinných funkcí. „To znamená, že funkce rodiny jsou ovlivněné:

- hospodářstvím, politikou, kulturou, které vytvářejí vlastní životní styl doby, v níž se odrážejí úspěchanost, překotný životní rytmus, konzumnost života se všemi neblahými

důsledky (rozvodovost, neúplné rodiny, existence problémových rodin, dysfunkčních rodin atd.);

- sociálními vztahy a postoji členů rodiny, věkovým složením a velikostí rodiny, vzdělanostní úrovní rodičů, orientací zájmů a pohlavní převahou členů rodiny atd.“

1.4 Rodinné role

Je důležité, aby každý jednotlivec v rodině zastával svou vlastní roli a plnil s ní její funkce, které jí náleží. Můžeme to chápat třeba jako nějakou firmu. Je zde také důležité pro její činnost a fungování, aby každý jednotlivec zastával své vlastní role. Rodinnou neboli rovněž sociální roli můžeme chápat jako „chování, které sociální skupina očekává od každého svého člena. Závisí na normách a hodnotách dané skupiny a na sociální pozici jedince ve skupině“ (Průcha; Walterová; Mareš, 1995, s. 205).

▪ *Role matky*

Role matky je pro každé dítě důležitá. Jejich vztah se totiž považuje za primární, jelikož vzniká již v období těhotenství, kdy si dítě netvoří vztah ještě k nikomu jinému (Matoušek, 2003). Grecmanová a kol. (1998) uvádí, že mezi matkou a dítětem je vytvořeno silné rodičovské pouto, rovněž vlivem kojení a tím dítě vnímá matku jako velmi silnou ochranu, která mu uspokojuje potřebu jistoty a bezpečí.

Jednotlivé role v rodině jsou rozděleny vlivem biologických odlišností jednotlivých pohlaví. „Biologická rozdílnost mužů a žen je podmínkou dobrého fungování rodiny“ (Matoušek, 2003, s. 15). Je totiž důležité, aby v rodině byly zastoupeny obě role, jelikož se dítě učí nápodobou z rodiny. Jak uvádí Grecmanová a kol. (1998) matka je většinou na dítě laskavější a hodnější a dítě u ní hledá více zastání. Musí ale dávat pozor, aby nesklouzávala k nedůslednosti a k rozmazlování dítěte.

Ženy, na rozdíl od mužů, se orientují více podle emoční stránky osobnosti, např. při prvním kontaktu s osobou jsou méně důvěřivé. Vlivem toho mají rovněž více rozvinutou schopnost empatie. Mají více rozvinuté reakce na zvuky, světlo, ale také na doteky. Jsou schopny v situacích, kdy je potřeba velmi rychle reagovat, rychleji zpracovat informace než muži (Matoušek, 2003).

▪ *Role otce*

Matějček (In Grecmanová a kol., 1998) uvádí, že i otec má v rodině velmi výraznou roli. Dítě na něm může obdivovat jeho sílu a manuální zručnost. Otec je důležitý jak pro

syna, tak pro dceru. Syn si nápodobou svého otce osvojuje roli muže, otec jej rovněž učí manuální zručnosti apod. Dcera si naopak vlivem mužské role, osvojuje svoji ženskost a její roli náležící v budoucím životě.

Předpokládám za důležité upozornit na to, že otec musí výchovně působit i na dceru. Vznikají totiž problémy, kdy se matky snaží vymanit otce z výchovného působení na svou dceru s vysvětlením, že nerozumí ženským problémům tolik jako ona, jelikož se bojí, aby otec nezastoupil její místo. Na což by si ženy měly dávat velký pozor. Jelikož výzkumy ukazují, že pokud matka toto dává otci najevo, většinou se jí podaří otce vymanit z výchovy (Leman, 2008). Velmi důležité je, si také uvědomit, že otec by měl při výchově a péči o dítě matce pomáhat, jelikož si myslím, že mají oba rodiče stejné právo na to, aby měli chvíli volného času, kde by se mohli věnovat svým zálibám.

Jako v předchozím odstavci jsem charakterizovala biologické přednosti ženy, nyní bych chtěla charakterizovat biologické přednosti muže. Muži vlivem větší síly jsou důvěřivější při prvním kontaktu s cizí osobou než ženy, ale také jsou agresivnější, jelikož agresivitu projevují spíše fyzicky než verbálně. Mají slabší smyslové vnímání než ženy, ale zase mají lepší prostorovou orientaci a matematické nadání (Matoušek, 2003).

▪ *Role sourozence*

Sourozenci jsou děti stejných rodičů, proto mají stejné biologické předpoklady a zažívají v životě stejné události, jelikož jsou v kontaktu se stejnými lidmi. Ale i přesto je každý jiný se svou povahou a vlastnostmi, což je ovlivněno jejich věkem, počtem a konstelací mezi nimi (Grecmanová a kol., 1998).

Matoušek (2003) prvorozeného jedince označuje jako „rodičovské dítě“. Což znamená, že dítě je mezi sourozenci považováno jako autorita většinou v nepřítomnosti rodiče. Ovšem musíme si dát pozor, ať tato autorita není dítěti přidělena trvale. Jedinec, který je narozen jako první nebo dokonce jako jediný, si více rozumí s kruhem dospělých, kdežto druhorozený jedinec více se svými vrstevníky. Leman (1997) uvádí, že prvorození jedinci jsou považováni jako spolehliví a svědomití lidé. Druhorozený jedinec, je velmi ovlivňován jeho starším sourozencem. Problémy se většinou vyskytují u těchto dětí, pokud jsou uprostřed, jelikož se cítí sevřeni a cítí, že si jich nikdo nevází. Poslední dítě neboli tzv. benjamínek rodiny, je většinou velkým extrovertem a bavičem. Takovou zvláštní kapitolou mezi sourozenci jsou dvojčata. Zde rovněž záleží, který z nich se narodil první, i když je to pouze o pár minut. Prvorozený jedinec je většinou vůdce toho druhého.

Dnes už se většinou objevují rodiny, které mají pouze jedno dítě. Grecmanová a kol. (1998) uvádí, že dříve takový děti byly spíše rozmazlení, jelikož se celá rodina „točila“ pouze kolem něho. Dnes se jedná spíše přetěžování jedináčků. Je nutno říci, že jsou i rodiny, které vychovávají jediné dítě jako kvalitního jedince.

1.5 Typy rodiny v současnosti

▪ *Úplná rodina*

„**Úplná rodina** je tvořena dvěma rodiči a jejich dítětem nebo dětmi. V případě, že mezi členy úplné rodiny nacházíme hluboké porozumění, důvěru, náklonnost, pochopení, toleranci a lásku, jsou vytvořeny předpoklady pro zdravý rozvoj osobnosti. Ale ani úplná rodina nemusí dobře fungovat“ (Grecmanová a kol., 1998, s. 25). Což je důležité si uvědomit. Pokud tato rodina neplní a jeden z rodičů funkce rodiny narušuje, je podle mého názoru pro dítě lepší vývoj v rodině neúplné než v rodině dysfunkční.

▪ *Neúplná rodina*

„V neúplné rodině zůstává s dítětem či s dětmi jen jeden z rodičů v důsledků úmrtí, rozvodu, emigrace apod. Neúplné rodiny jsou tu od pravěku. Byli tu vdovci, vdovy a sirotci a bylo tradiční pojetí macechy a otčíma“ (Matějček, 1986, s. 29).

Grecmanová a kol. (1998) rozděluje neúplnou rodinu na osamělou matku a osamělého otce s dítětem nebo s dětmi. Upozorňuje rovněž na to, že i osamělá matka může vychovat z dítěte kvalitního jedince, i když je to možná složitější než v rodině úplné. Jelikož osamělá matka je více vytížená a nemá tolik času se dítěti věnovat a samozřejmě chybí dítěti mužská role. Neúplná rodina formou osamělého otce je už méně častá. V tomto případě otci většinou s výchovou dětí pomáhají prarodiče, takže zde není zase až takový problém, že by dítě nemělo ženskou roli. Provedené výzkumu ukázaly, že otcové nejsou ve výchově horší než matky, ale vlivem jejich větší pracovní vytíženosti je to větší problém.

▪ *Vlastní rodina*

Grecmanová a kol. (1998) popisuje rodinu vlastní, jako rodinu, kde je dítě s otcem i matkou pokrevně spojeno, ale uvádí, že toto spojení nemá pro rozvoj dítěte velký význam. Důležité je, aby rodina fungovala a plnila funkce, tak jak má.

- *Nevlastní rodina*

„Nevlastní rodina, v níž není dítě pokrevně spřízněno“ (Grecmanová a kol., 1998, s. 23). Což se děje většinou v případě, že si osvojí manželský pár, který nemůže mít své děti, dítě, které o svou rodinu přišlo. Pokud si dítě s manželským párem rozumí, vzniká nové rodičovské pouto, které může být stejně hodnotné jako u rodiny vlastní (Matějček, 1986).

Náhradní rodina vzniká formou:

- Osvojení, což je svazek zcela stejný jako v rodině vlastní.
- Pěstounskou péčí individuální, což je v případě rodin, které mají své vlastní děti, ale přijímají dítě cizí.
- Pěstounská péče ve zvláštním zařízení jako jsou SOS dětské vesničky nebo rodinné skupiny (Matějček; Dytrych, 1994).

Existuje, jak uvádí Matějček a Dytrych (1994) rodina „doplňená“, což řadíme také do rodiny nevlastní. Je to v případě, kdy do pokrevně spojené rodiny vstupuje jeden rodič nevlastní. Což je obrovský zásah do rodinného systému, jelikož si zde nový jedinec hledá své místo a příslušnou roli.

2 VÝCHOVA V RODINĚ

V první kapitole jsem se zamýšlela nad pojmem rodina. Nyní bych chtěla napsat svůj názor na výchovu v rodině. Již jsem se zmiňovala, že rodina je prvotní instituce, která výchovně působí na děti. Proto i během výchovného působení od jiných institucí má stále podle mého názoru největší vliv. Výchova je jedna z velmi důležitých funkcí, kterou musí rodina plnit.

Täubner (1993, s. 10) ve své knize rodinnou výchovu definuje: „výchova je stálý tlak.“ S touto krátkou a velmi výstižnou definicí musím naprosto souhlasit. Správný rodič musí na dítě neustále působit, ale důležité je, aby působení nebylo pro dítě vyčerpávající. Proto musí použít různé formy nenásilného působení, jako je třeba hra.

2.1 Definice a cíle výchovy

„Výchova je specifický druh lidské činnosti, zaměřené cílevědomě na utváření tělesných a duševních vlastností lidí, především dorůstajících generací, a to v soulase s cíli a úkoly, které si společnost, popř. společenské třídy a skupiny vytyčují na určitém stupni historického vývoje. V obecném smyslu zahrnuje výchova vždy péči o tělesný a duševní vývoj člověka, o osvojení určité sumy vědomostí, dovedností a návyků, o rozvoj schopností, pracovních znalostí a zkušeností, určitého názoru na přírodu a společnost, určité mravnosti a pravidel lidského soužití, charakterových vlastností atp., žádoucích z hlediska potřeb společnosti na daném stupni vývoje“ (Vorlíček, 1979, s. 13-14).

„Záměrné působení na rozvoj jedince, které začíná v rodině a postupně se stává stále více záležitostí specifických institucí a profesionálních pedagogických pracovníků, které působí bezděčně a které si často ani neuvědomujeme“ (Jůva, 1995, s. 6).

„Výchova je záměrné, cílevědomé působení, které se projevuje všestranným formováním osobnosti a má adaptační, anticipační a permanentní charakter. Je to specificky lidská činnost“ (Grecmanová; Holoušová; Urbanovská, neuvědno, s. 50).

Když se podíváme na poslední definici výchovy, uvidíme, že nám říká, že se jedná o cílevědomé působení. Což znamená, že pro každý výchovný krok musíme mít určený cíl, kterého chceme v závěru dosáhnout. „Cílem výchovy se rozumí společenský ideál, představa toho, čeho se má ve výchovné činnosti za pomoci výchovných činitelů dosáhnout“ (Grecmanová; Holoušová; Urbanovská, neuvědno, s. 80).

Podle Úmluvy o právech dítěte (Sdělení, 1991) článku 29 by se výchova měla zaměřovat kromě jiného na poskytování úcty k rodičům dítěte a přípravě dítěte na zodpovědný život ve svobodné společnosti.

Existují různé druhy výchovných cílů. Jůva (1995) výchovné cíle klasifikuje následovně:

- **Individuální a sociální cíle** – oba cíle se snaží o osobní rozvoj jedince. Individuální cíl se zabývá rozvojem jedince pro jeho vlastní potřebu, ale naopak sociální cíl pro potřebu společnosti.
- **Obecné a specifické cíle** – obecný cíl nám dává náhled na celou komplexní výchovu, kdežto specifický cíl nám udává nějakou určitou schopnost nebo dovednost, kterou si musíme během výchovného procesu osvojit.
- **Materiální (informativní) a formální (formativní) cíle** – tyto cíle jsou vzájemně propojeny, nejdříve musím zvládnout cíl materiální, což znamená, že si osvojím nějakou učební látku nebo vědomost, na základě které si poté osvojuji nějakou schopnost a plním cíl formální.
- **Adaptační a anticipační cíle** – tyto cíle nám udávají rozvoj jedince v přítomnosti a budoucnosti, přičemž anticipační cíl nám dává za úkol připravit jedince na budoucí život.
- **Teoretické a praktické cíle** – k osvojení jakékoli činnosti je důležité si osvojit určitou potřebnou teorii na základě které můžeme později provádět a osvojovat si určité praktické schopnosti.
- **Autonomní a heteronomní cíle** – pod pojmem heteronomní cíl rozumíme takový, který nám udává vnější okolí nebo společnost, naopak cíle autonomní si určujeme sami.

2.2 Typy rodinné výchovy a výchovné styly

▪ *Typy rodinné výchovy*

V předchozích kapitolách jsem zdůrazňovala jednotlivé výchovné cíle a také historii rodinné výchovy, a proto je zřejmé, že se rodina vyvíjela po několika staletí. Za tak dlouhou dobu je jasné, že vznikají různé názory na pojetí výchovy a také různé typy. Rodiče nejsou proškolení teorií pedagogiky, ale vlivem nápodoby si osvojí styl výchovy, který aplikují při výchově svých dětí, aniž by někteří z nich věděli, že se typy výchovy rozlišují. Všichni ovšem tuší, že každý má jiné postoje a názory na výchovu. Proto je také

podle mého názoru velký problém, že se jedinec během svého celoživotního výchovného působení setká s mnoha názory a požadavky na jeho osobu.

„Při veškeré různosti je ovšem nutno mít na paměti několik zásad:

1. Děti potřebují vědět, na koho se mohou v té které situaci obrátit. Jestliže v tom nemají jasno, rozeštvávají děti ostatní účastníky situace mezi sebou.
2. Dětem musí být jasné, kdo má za co odpovědnost, jinak se nedokážou orientovat.
3. Odlišné postoje nesmějí dospělí zneužívat k tomu, aby se dítěti vlichocovali („Já ti dovolím víc...“) nebo aby před dítětem citově snižovali druhé („Já jsem na tebe hodnější než ...“). Tím vznikají u dítěte problémy s loajalitou.
4. Rozdílné způsoby výchovy je možno praktikovat jen za předpokladu dodržování určitých základních principů, závazných pro všechny zúčastněné“
(Rogge, 2005, s. 62).

Grecmanová a kol. (1998) vymezuje 3 typy rodinné výchovy. První přístup označuje termínem autoritativní. Při tomto přístupu, jak je z názvu zřejmé, jde o příliš autoritativní a přísný přístup k dítěti. Proto hrozí, že z této výchovy vzejde úzkostlivý nebo agresivní jedinec, který je neschopný svého vlastního hodnocení nebo také autoedukace, která se sebehodnocením souvisí. Dalším typem je výchova liberální. Tato výchova je opakem autoritativního přístupu. Jedná se tedy o výchovu velmi volnou, přičemž nejsou na dítě kladeny téměř žádné povinnosti. Jedinec vychovávaný takovým způsobem, je velmi nespolehlivý při plnění zadaných úkolů, a proto pro společnost nevyužitelný. Nakonec může dojít k tomu, že jsou rodiče ovládnáni dítětem. Posledním typem je zdravá rodinná výchova. Jde o určité spojení dvou předchozích typů. Tato výchova je založena na vzájemném respektování potřeb a spolehlivosti. Dítě musí plnit určité úkoly a povinnosti, ale ne na úkor osvobození rodičů od jejich povinností. Z této výchovy vychází jedinec, který se lehce zapojí do společnosti, jelikož je samostatný a soběstačný. Tento přístup je podle autorky nejvhodnější a dva předešlé přístupy zcela odmítá.

Vaníčková (2004) se rovněž vyjadřuje ke dvěma prvním typům výchovy, které jsem uváděla v předešlém odstavci. Označuje je ale pojmy autoritativní neboli tvrdá a antiautoritativní neboli měkká výchova. Zastává stejný názor jako Grecmanová a staví k nim odmítavý postoj.

I když už máme určitý návod, jak vychovávat, shodneme se na tom, že při výchově se objeví ještě spoustu nejasností, proto bych přidala poznatek, který je rovněž velmi výstižný. „Výchova dětí se neobejde bez úsilí a stresu, vyžaduje mnoho času, ale pokud je

všechno v pořádku, může se při výchově užít i mnoho zábavy. Cílem výchovy je vychovat „hodné“ dítě“ (Vaníčková, 2004, s. 23).

Rozhodnout se pro určitý typ výchovy, tak abychom měli správný přístup, není určitě jednoduché. Dá nám hodně práce vychovat spolehlivého jedince, který se uplatní v dnešní společnosti. „Nalézt **správný vztah k dětem** není pro rodiče mnohdy snadné, a to zvláště v období dospívání. Na jedné straně může **rodič** vystupovat **jako autorita** a pedant, na druhé straně na sebe **bere roli kamaráda**. Oba extrémy nejsou pro naplnění rodičovské odpovědnosti vhodné“ (Grecmanová a kol., 1998, s. 13).

▪ *Výchovné styly*

V roce 2004 proběhla studie s názvem Rizikové faktory školního, sociálního a zdravotního vývoje mládeže. Průzkum byl vytvořen v rámci mezinárodního projektu SAHA a zúčastnilo se ho téměř 5000 respondentů, kteří byli ve věku 12-16 let. Z výzkumu vyplynulo, že faktorem pro rizikové chování jsou aspekty výchovných stylů, které rodiče používají při výchově. Doc. PhDr. Marek Blatný, CSc. z Psychologického ústavu AV ČR v Brně popisuje tyto aspekty následovně:

- **Konzistence výchovy** – děti vědí, co mohou ve výchově očekávat, jelikož rodiče dodržují nastavená pravidla.
- **Rodičovský zájem** – rodiče se zajímají o dítě, např.: jaké má výsledky ve škole, co dělá ve volném čase).
- **Rodičovská kontrola** – rodiče kladou důraz na včasný příchod dítěte domů, dle domluvené hodiny.
- **Rodičovská vřelost** – rodiče dávají dítěti najevo lásku.

Z výzkumu vyplývá, že u respondentů s asociálním chováním se objevuje od rodičů malá vřelost, kontrola a zájem, což znamená, že je míra pozitivních aspektů výchovných stylů nízká. Dále se projevilo nejvíce lži u dětí, kde se rodiče chovají nejméně konzistentně (Kde se rodí agrese, 2005).

2.3 Výchovné prostředky v rodině

Prostředky výchovy jsou chápány dvěma způsoby:

- a) Za prostředky výchovy v širokém smyslu můžeme považovat vše, co ovlivňuje nebo realizuje výchovu a vzdělávání. Jako např.:
 - činnosti (hra, učení)

- podmínky (materiální, sociální)
 - instituce (obec, škola, rodina)
 - činitelé (rodiče, učitelé)
 - postupy a obsahy (systémy, metody).
- b) Za prostředky výchovy v úzkém smyslu považujeme pomůcky nebo metody, které ve výchovně-vzdělávacím procesu používáme. Jako prostředek tedy můžeme považovat počítač, ukazovátka, křída, tabule, mapa atd. (Janiš; Kraus; Vacek, 1998).

Jůva (1995) považuje za výchovné prostředky práci, hru, umění, sport, pedagogické prostředí, vyučování, kolektiv sdělovací prostředky atd. Přičemž jako nejdůležitější je pro něj vyučování, které rozděluje na individuální a hromadné. Toto rozdělení je podle zúčastněných jedinců. Dalším významným prostředkem je prostředí, ve kterém výchovně-vzdělávací proces probíhá. Je důležité, aby toto prostředí mělo určité potřebné vybavení a vhodnou atmosféru.

Podle mého názoru je ve výchově důležité využívat prostředky jako je odměna a trest. Ovšem záleží, aby byl trest úměrný a nepřibližoval by se spíše k týrání dítěte. Je ovšem diskutabilní, jaký tělesný trest je přiměřený a jaký se blíží k tělesnému trestu. **„Tělesný trest je tělesným týráním, dochází-li k potrestání za pomoci předmětu, je-li bití směřováno na citlivé části těla (hlava, břicho, oblast genitálií, plošky a dlaně), nebo také tehdy, zůstávají-li na těle po ranách stopy (modřiny, škrábance apod.)“** (Vaničková, 2004, s. 33).

Ve výchově je také důležitá odměna, která slouží jako prostředek podporování správného chování. Matějček (In Vaničková, 2004, s. 56) říká: „Odměna ve výchově má za cíl navodit a utvrdit to správné. Proto bonbon, kopací míč ani panenka nejsou vhodným dárkem za dobré vysvědčení. Největší odměnou je dítěti vědomí, že udělalo radost těm, kdo je mají rádi – a nějaký dárek navíc je vlastně jen symbolické vyjádření vztahu a nikdy by odměna neměla klesnout pouze na tuto symboliku.“ Z řečeného si musíme uvědomit, že nezáleží tolik na hmotných odměnách, jako na vztahu mezi dítětem a rodičem. Pro dítě je důležité, aby z rodičů cítilo, že jim na nich záleží a těší je jejich úspěchy.

Severe (2000) rovněž uvádí, že je důležité podněcovat správné chování odměnou, ovšem rodiče si musí dávat pozor na to, aby děti nedostávaly za každou maličkost nějakou výjimečnou odměnu, ale postupem času si spíše začaly uvědomovat, že je dobré chování

správné, a proto není odměna důležitá. Ovšem musíme být opatrní, aby se vlivem přílišné ignorace správné chování nevytratilo.

2.4 Sebevýchova

„Sebevýchova je cestou ke zkvalitnění svého vlastního jednání, ale také k zachování duševního zdraví. Zájem o sebevýchovu a předpoklady pro její realizaci se objevují v období puberty. V tomto období se chlapci a děvčata začínají zamýšlet nad svými životními cíli, profesionální orientací, uvažují o svém životě, o sobě. Docházejí často k tomu, že by chtěli odstranit některé své negativní vlastnosti, snaží se utvářet naopak takové, které by jim umožnily úspěšnou seberealizaci“ (Janiš; Kraus; Vacek, 1998, s. 24).

„Při sebevýchově **jedinec sám se stává jak iniciátorem, tak realizátorem výchovně-vzdělávacího procesu**. Tento proces sám koncipuje, plánuje a zabezpečuje a současně ho sám na sobě uskutečňuje, vyhodnocuje a inovuje“ (Jůva, 1995, s. 91).

Grecmanová; Holoušová; Urbanovská (neuvedeno) uvádí, že aby byl jedinec schopen sebevýchovy, musí mít osvojeny určité schopnosti:

- Sebepoznání – uvědomění si svého chování, schopností, vědomostí a dovedností, to zejména podle hodnocení od mého okolí.
- Sebeuvědomování – uvědomění si svého vlastního „já“ a určité pozice, kterou ve společnosti zaujímám.
- Sebekoncepce a sebekritiku.

Sebevýchova je určitě pro každého jedince důležitá a mělo by se na ni pohlížet při výchovném procesu. Kdy se u jedince autoedukace, neboli sebevýchova objevuje? Grecmanová; Holoušová; Urbanovská (neuvedeno) uvádí, že sebevýchova začíná od období uvědomování si svého vlastního „já“, což začíná okolo tří let věku dítěte. Ovšem ještě stále přesahuje výchovný proces od okolí nad sebevýchovou, toto pořadí se změní až v období puberty, adolescenci a dospělosti. Kdy už jedinec má spoustu výchovného působení za sebou.

2.5 Výchovné zásady v rodině

„Výchovné zásady vyjadřují vztah mezi cílem, obsahem, podmínkami a prostředky výchovy a vyplývají z poznání vztahů výchovy a společnosti, z poznání a respektování vztahů uvnitř výchovného procesu“ (Grecmanová; Holoušová; Urbanovská, neuvedeno, s. 144).

Na začátek bych chtěla uvést stavební kameny, dle kterých by měla výchova postupovat. „První část, učení poslušnosti, se zaměřuje na výchovu dětí k schopnosti podřídit se pravidlům, omezením a pokynům dospělých. Druhá, učení dovednostem, se zaměřuje na dovednosti nutné k tomu, aby se děti naučily zodpovědnosti a schopnosti spolupracovat. Ve třetí jde o to, aby se děti naučily správně se rozhodovat, což je právě ta část, kterou v současnosti pokrývá management chování. Tyto tři části tvoří základ systému výchovy“ (Morrish, 2003, s. 22).

Grecmanová; Holoušová; Urbanovská v učebním textu *Obecná pedagogika I.* (neuvedeno) uvádí zásady, které by se při výchovném procesu měly respektovat:

- zásadu úcty ke každému člověku
- zásadu opory o kladné rysy osobnosti vychovávaného
- zásadu aktivity vychovávaných
- zásadu demokratického vztahu mezi vychovatelem a vychovávaným
- zásadu názornosti
- zásadu trvalosti
- zásadu soustavnosti
- zásadu cílevědomosti
- zásadu spojení výchovy se životem

V knize jsou uvedeny i jiné zásady, ale podle mého názoru se spíše vztahovaly na institucionální výchovu a jelikož se v mé práci zabývám pouze rodinnou výchovou, vybrala jsem dle svého uvážení pouze některé.

Pro objasnění těchto zásad bych chtěla uvést smyšlený příklad. Představte si situaci, kdy chcete jako rodič naučit své dítě nějakou říkanku nebo písničku. Což je stanovený cíl, který musí být daný pro každou činnost, tím využíváte zásadu cílevědomosti. Aby se dítě říkanku naučilo snadněji, je důležité, pochopit její obsah. Na tento úkol můžeme použít malé loutkové divadlo. Přičemž se zaměříme na další důležitou zásadu, jako je zásada názornosti. Při této metodě je vhodné, abychom dítě do loutkového divadla zapojili. Pokud

dítě zapojíme, bude toto učení považovat spíše jako hru a bude vnímat vychovatele jako rovnocenného partnera a zároveň splním dvě zásady, jako je zásada aktivity vychovávaných a zásada demokratického vztahu mezi vychovatelem a vychovávaným. Jakmile se říkanku naučíme, je důležité pro udržení v paměti říkanku neustále opakovat. Tím splním zásadu trvalosti a soustavnosti. Pokud vyberu říkanku, která má nějaký výchovný kontext, tak si můžeme s dítětem o obsahu popovídat, a zaměříme se na zásadu spojení výchovy se životem.

Podle mého názoru je také při výchově důležité dbát na zásadu, kterou jsem ještě neuvedla, ale uvádí ji Severe (2000) a tou je zásada důslednosti. Pokud se tedy bude u dítěte objevovat totéž nevhodné chování, musíme na něj pokaždé upozornit. Jen takto dosáhneme návyku správného chování.

2.6 Výchova v rodině a volný čas dětí

„Pod pojmem volný čas se běžně zahrnuje odpočinek, relaxace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnosti spojené“ (Pávková a kol., 2002, s. 13).

Zájmová činnost, je teda činnost, která nás baví, naplňuje a provádíme ji v období našeho volna (Grecmanová a kol., 1998). Mezi zájmové činnosti nemůžeme tedy zařadit práci, výchovně-vzdělávací proces, péči o svůj zevnějšek, vedení domácnosti a s ním spojené vychovávání dětí, různé činnosti spojené se sebeobsluhou a tzv. časové ztráty (jako je třeba čekání na autobus, když jedu domů ze zaměstnání). Důležité je si uvědomit, že zde nepatří ani činnosti jako je jídlo, potřebný spánek, hygiena a ostatní činnosti důležité pro vlastní existenci (Pávková a kol., 2002). Když si tedy odečteme všechny tyto činnosti zjistíme, že spousta dospělých lidí nemá volný čas téměř žádný, proto se snažme o něj nepřipravovat naše děti. Důležité je naučit se zacházet s časem a vždy si najít kousek volna pro sebe.

Jako každá výchovně-vzdělávací činnost má také volný čas určité úkoly, kterých chce dosáhnout. Pávková a kol. (2002) vytyčuje dva hlavní. Prvním úkolem je nabízet dětem co největší možnosti pro využití volného času, aby si ho mohl naplnit každý podle své „chuti“. Druhým úkolem pro volnočasovou pedagogiku, je seznámit děti s náplní jednotlivých aktivit, které se rozhodne věnovat. Ale zároveň se snažit naučit děti volný čas využívat.

Existuje spousta organizací, které se zabývají naplňováním volného času dětí, ale zároveň také jejich výchovou, jelikož o výchovu dětí se musíme snažit nenásilnou formou v jakékoli činnosti. Jůva (1995) uvádí, že volnočasová výchova se musí provádět v rovině obecné a specifické, proto je důležité dbát na zásady, formy a složky výchovy.

Pávková a kol. (2002) uvádí instituce a organizace, které dětem nabízí různé využití volného času:

- **Školní družiny a školní kluby** – jsou to instituce, které slouží k umístění dětí podle potřeby rodičů, během jejich pracovní doby. Školní družiny jsou určeny dětem na prvním stupni základní školy a školní kluby dětem na druhém stupni základní školy. Tyto instituce fungují většinou přes školní rok, ale výjimečně jsou dostupné taky přes školní prázdniny.
- **Střediska pro volný čas dětí a mládeže** – jejich úkolem je nabízet dětem co nejvíce rozmanitou nabídku zájmových činností. Tato instituce je zařazena mezi školská zařízení, a proto její zřizovatel bývá často obec, školský úřad nebo popřípadě církev, ale může se také jako zřizovatel vyskytnout soukromá osoba.
- **Domovy mládeže** – tyto zařízení umožňují žákům středních škol ubytování a možnost stravování a zároveň rovněž výchovné působení.
- **Základní umělecké školy**
- **Sdružení dětí a mládeže** – zde můžeme zařadit organizace jako je Junák, Pionýr, Česká tábornická unie, Duha, Hnutí Brontosaurus, YMCA, Občanské sdružení pracující s mládeží, Tělovýchovné a sportovní organizace, Organizace církví a náboženských společností.
- **další různá zařízení místní kultury (kina, divadla aj.)**

Je také velmi důležité, aby rodič věděl, co jeho dítě baví a co ho zajímá, aby mu mohl pomoci při výběru zájmové činnosti. Setkala jsem se totiž s několika rodiči, kteří si na dětech kompenzovali své nesplněné dětské sny a nutili do nich své děti. Severe (2000) uvádí návod, jak bychom mohli tento problém vyřešit. Doporučuje vytvořit si otázky, na které nejdříve odpoví rodiče a poté jejich děti. Měli by si třeba odpovědět jaký pořad, píseň, jídlo, předmět a hru má dítě nejraději. Čím by chtěl být, až bude velký aj.

3 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ A VÝCHOVA V RODINĚ

Pod pojmem sociálně právní ochrana dětí rozumíme „veškerá ochrana dítěte“. Sociálně-právní ochrana dětí obsahuje soubor práv a zájmů dítěte, proto ji najdeme v zákonech. Tato oblast je zahrnuta v § 1 zákona. Obecně je zaměřen na zájmy dítěte a jejich ochranu při výchově (Špeciánová, 2003).

„Ochrana dítěte je tak promítnuta do právních předpisů v oblasti rodinně-právní, sociální, občanskoprávní, trestněprávní, školské, zdravotní a i daňové“ (Špeciánová, 2003, s. 32).

3.1 Úmluva o právech dítěte

Dne 20. listopadu 1989 byla přijata Úmluva o právech dítěte Valným shromážděním OSN. Úmluvu o právech dítěte připravovali a projednávali deset let. V platnost vstoupila v roce 1990, v době kdy byla ratifikována 20 státy a je součástí mezinárodního práva. Neratifikovaly jí dva státy, jako Spojené státy americké a Somálsko. 6. února 1991 vstoupila v platnost rovněž pro Českou a Slovenskou federativní republiku. Je nutno podotknout, že Úmluva o právech dítěte je nadřazena všem národním zákonům (DCI, Úmluva o právech dítěte).

Úmluva o právech dítěte celkem zahrnuje 54 článků. Dítětem je podle tohoto dokumentu chápána „každá lidská bytost mladší 18 let“ (čl. 1 Úmluvy). Při vypracovávání se braly v úvahu veškeré rozdíly mezi jednotlivými státy nebo národy, ať už to jsou rozdíly náboženské, politické, etnické nebo kulturní. Je vytvořena tak, aby zjišťovala optimální rozvoj dítěte, přičemž by se jako oporou jeho rozvoje mohla stát jednotlivá práva (UNICEF, Úmluva o právech dítěte).

Články 1-41 obsahují soubor lidských práv dítěte, zahrnující práva občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní.

Články 42-45 se zaměřují na plnění Úmluvy jednotlivými účastnickými státy, na jeho posuzování a hodnocení nezávislým Výborem pro práva dítěte OSN.

Články 46-54 stanoví podmínky, za nichž Úmluva vstupuje v platnost; týkající se ratifikace, přistoupení a vypovězení Úmluvy (DCI, Úmluva o právech dítěte).

Úmluva o právech dítěte byla založena na základě tří slov začínajících na písmeno P, tedy tzv. zásada „Tři P“

- provision, což znamená, že pojednává o zabezpečení zdravého vývoje dítěte

- protection, což znamená, že pojednává o dětské ochraně
- participation, což znamená, že pojednává o právech dítěte (Dětská práva, Úmluva o právech dítěte).

Dodržování Úmluvy o právech dítěte kontroluje Výbor pro práva dítěte, který se sešel poprvé roku 1991. Zabývá se nebezpečím, které ohrožuje děti po celém světě a spolupracuje s organizacemi jako je např. UNICEF, WHO, ILO. V této organizaci je zastoupeno 10 osob aktivních v tomto oboru, které jsou voleny na 4 roky (Dětská práva, Úmluva o právech dítěte).

3.2 Zákon o rodině

Rodinné právo se zabývá rodinnými a manželskými vztahy, což znamená, že pojednává o vztazích mezi manžely, rodiči a dětmi na základě majetkových poměrů. Rodinné právo vychází ze zákona o rodině, který je platný od roku 1963 (č.94/1963 Sb.). Tento zákon prošel v roce 1982 první změnou. Jeho další změna byla v roce 1992 s jediným rozdílem, že byla již v drobnější formě. Podstatně novelizován byl v roce 1998 (č. 91/1998 Sb.).

Jak je zřejmé, tento zákon musí být v souladu s velmi důležitým dokumentem, jako je Úmluva o právech dítěte, Listina základních práv a svobod, ale také s dalšími mezinárodními úmluvami, kterými je ČR zavázaná a dalšími ústavními zákony.

Rodinné právo se zabývá třemi vztahy v rodině:

- vztahem mezi rodiči a dětmi
- vztahem mezi manžely
- vztahem náhradní rodinné výchovy (Rodinné právo, 2008)

3.3 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. nabyl platnosti v roce 1999. Před jeho přijetím však činnost sociálně-právní ochrany dětí upravoval zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, což má povahu soukromoprávní. Toto znění nebylo ovšem pro sociálně-právní ochranu dětí vyhovující, proto došlo k následnému oddělení Špeciánová (2003).

Sociálně-právní ochrana dětí se snaží o blaho dítěte, přičemž toto zajišťují obce a orgány, které této oblasti náleží. Jejich povinností je chránit děti před tělesným nebo duševním týráním nebo případným zanedbáváním a to tak, že provádí aktivity k odstranění důsledků a příčin. Obecně chrání děti před narušením jejich vývoje nebo péče.

Každý jedinec má tedy právo na to, aby v případě porušení práv dítěte, upozornil odbor sociálně-právní ochrany dětí, soud nebo rodiče, který se toho dopouští. Po upozornění musí pracovníci sociálně-právní ochrany dětí, zkontrolovat rodinné prostředí dítěte, ve kterém pobývá (David, 1999).

Sociálně-právní ochranu dětí můžeme chápat jako:

- Prevence vzniku ohrožení dítěte nebo narušení fyzického vývoje.
- Při vzniku narušení rodinných funkcí, působení pro nápravu a obnovení (David, 1999).

V případě potřeby jsou přijata různá výchovná opatření:

- Mohou to být třeba různá omezení, která mají bránit škodlivým vlivům, které mají vliv na dítě.
- V méně závažných případech, jako je třeba narušování povinné školní docházky, dochází k napomenutí dítěte, rodiče nebo osoby, která toto narušuje.
- V závažnějších případech je nutný dohled nad dítětem, který je prováděn za spolupráce školy a ostatních zařízení nebo institucí, které dítě navštěvuje (David, 1999).

V případě nezlepšení situace po uvedených výchovných opatřeních uvádí David (1999) možnosti, které v této situaci následují. Následně je tedy soudem nařízena ústavní výchova, v zřízeních, jako jsou:

- Dětský domov
- Dětský domov se školou
- Diagnostický ústav
- Výchovný ústav

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PROJEKT VÝZKUMU

4.1 Cíl výzkumu

Zjistit názory dětí na používání výchovných prostředků v rodině. Zaměřit se na rozdíly z hlediska pohlaví dítěte a místa bydliště rodiny.

Dále chci zjistit názory rodičů a jejich postoje k výsledkům získaným od dětských respondentů.

Dílčí cíle:

Výzkumem chceme odpovědět na tyto otázky:

1. Zjistit, jaké odměny děti preferují.
2. Zjistit, co je dítě ochotné jako trest přijmout.
3. Zjistit, co dětem ve vztahu s rodiči nejvíce chybí.
4. Zjistit, jaký je rozdíl mezi uplatňovanými výchovnými prostředky z hlediska pohlaví dítěte.
5. Zjistit, jaký je rozdíl mezi uplatňovanými výchovnými prostředky z hlediska místa bydliště rodiny.

4.1.1 Výzkumný problém

Zjistit jaké výchovné prostředky (odměny a tresty) používají rodiče vůči dětem z pohledu dítěte a rozdíly z hlediska jejich pohlaví a místa bydliště rodiny v jejich používání.

4.2 Hypotézy

Problém 1: Přístupují rodiče k dívkám s mírnějšími tresty než k chlapcům?

Hypotéza H1: Rodiče přístupují s mírnějšími tresty k dívkám než k chlapcům.

Problém 2: Přístupují rodiče k chlapcům s přísnějšími tresty než k dívkám?

Hypotéza H2: Rodiče přístupují s přísnějšími tresty k chlapcům než k dívkám.

Problém 3: Tráví děti na vesnici více času se svými vrstevníky než děti ve městě?

Hypotéza H3: Děti na vesnici tráví více času se svými vrstevníky než děti ve městě.

Problém 4: Tráví děti ve městě více času se svými rodiči než děti na vesnici?

Hypotéza H4: Děti ve městě tráví více času se svými rodiči než děti na vesnici.

Problém 5: Je rozdíl v preferencích odměn z hlediska pohlaví dítěte?

Hypotéza H5: Chlapci preferují spíše hmotné odměny, kdežto dívky spíše verbální nebo fyzické odměny.

Problém 6: Je rozdíl v preferencích z hlediska místa bydliště dítěte?

Hypotéza H6: Mezi preferencemi odměn dětí z města a vesnice nejsou rozdíly.

Problém 7: Je rozdíl v míře přijatelnosti trestů z hlediska pohlaví dítěte?

Hypotéza H7: Chlapci přijímají spíše fyzické tresty, kdežto dívky spíše psychické tresty.

Problém 8: Je rozdíl v míře přijatelnosti trestů z hlediska místa bydliště dítěte?

Hypotéza H8: V přijatelnosti trestů mezi dětmi z města a vesnice nejsou rozdíly.

4.3 Metody výzkumu

Ve výzkumu jde o zjišťování názorů a pohledů dětí na vlastní výchovu od jejich rodičů, proto jsem zvolila kvantitativní druh výzkumu. I když výzkumný vzorek není reprezentativní a výsledky nelze zobecnit na celou populaci dětských respondentů, považovala jsem v tomto případě dotazník za nejlepší prostředek ke zjištění informací od co největšího vzorku respondentů.

Jako doplňující metodu jsem volila rozhovor s rodiči, abych zjistila, jak se k výsledkům dotazníku staví. Zda s výsledky budou souhlasit či nikoliv. Proto jsem se zaměřila i na menší počet respondentů.

Pro ověření srozumitelnosti dotazníku jsem uskutečnila s malým počtem respondentů předvýzkum. Dotazník jsem dala k nahlédnutí 4 paním učitelkám na 1. stupni základní školy a prokonzultovala jsem s nimi otázky, zda jsou pro děti srozumitelné. Dotazník jsem dala k vyplnění dvěma respondentům, kteří odpovídají věkově zkoumanému vzorku.

Pojmový aparát

K popisu zkoumané reality používám tyto frekventované pojmy:

Odměna: „Odměna ve výchově má za cíl navodit a utvrdit to správné. Největší odměnou je dítěti vědomí, že udělalo radost těm, kdo je mají rádi – a nějaký dárek navíc je vlastně jen symbolické vyjádření vztahu a nikdy by odměna neměla klesnout pouze na tuto symboliku“ (Matějček In Vaníčková, s. 56).

Trest: „Trest má pro rodiče sloužit jako korekce chyby, které se dítě dopustí, aby nedošlo k fixaci špatného návyku a chování (Vaníčková, 2004, s. 22).“

Tyto pojmy pedagogika chápe jako výchovné prostředky.

Metody sběru dat a tvorba databáze

Jako metodu výzkumu jsem použila **dotazník**, který byl určen pro dětské respondenty. Dotazník jsem si vytvořila sama, aniž bych vycházela z již vytvořených výzkumů a byl anonymní. Obsahuje celkem 16 položek, z nichž poslední položka je informačního rázu o struktuře vzorku respondentů. Pro výzkumné šetření mi tedy sloužilo 15 otázek, z nichž 1 položka byla uzavřená, jako například:

- ❖ Jak často můžeš se svými kamarády chodit ven bez rodičů?
 - Každý den
 - Pouze někdy
 - Nikdy

9 položek bylo polootevřených, jako například:

- ❖ Když dostaneš ve škole poznámku nebo špatnou známku, komu to jdeš říci raději?
 - Mamince
 - Tatínkovi

Napiš proč?

.....

3 otázky byly otevřené, jako například:

- ❖ Jak Tě rodiče nejčastěji trestají?

Napiš

.....

- ❖ Namaluj na druhou stranu dotazníku, co nejraději s rodinou děláte o víkendu? Popiš o jakou jde činnost a označ postavy (já, bratr, sestra, tatínek, maminka).

2 položky škálové, jako například:

❖ Oznámuj jako paní učitelka ve škole, známkami od jedničky do pětky, jakou odměnu od rodičů máš nejraději?

- Peníze
- Hračka nebo nějaká sladkost
- Pohlázení nebo pusa
- Pochvala
- Výlet s rodiči

Další metodou, kterou jsem zvolila jako doplňující metodu svého výzkumu, je **strukturovaný rozhovor**, zahrnuje tyto části:

- 1) Příprava rozhovoru – formulace otázek a výběr respondentů
- 2) Realizace rozhovoru – rozhovor v domácím prostředí respondentů
- 3) Záznam - zaznamenávala jsem na diktafon
- 4) Vyhodnocení

4.4 Podmínky výzkumu

Dotazníkové šetření proběhlo od prosince 2008 do ledna 2009 na jedné základní škole ve městě a dvou základních školách na vesnici. Do mého šetření bylo zahrnuto 100 respondentů ve věku 8-12 let, přičemž 50 respondentů bylo ze ZŠ Zachar v Kroměříži (17 dívek a 33 chlapců) a 50 respondentů bylo ze ZŠ Zdounky a ZŠ Rataje (25 dívek a 25 chlapců). Respondenty jsem vybrala na základě záměrného výběru. Výzkumného šetření jsem se účastnila osobně. Probíhalo ve třídě, se žáky, kteří byli přítomni ve vyučování, takže návratnost byla 100%.

Na začátek jsem pro respondenty měla připravený na velkém balícím papíru tři typy otázek, které se vyskytovaly v dotazníku, pro nácvik vyplňování. Společně jsme si tyto otázky vyplnili a poté jsme pokračovali ve vyplňování dotazníku. To probíhalo tak, že jsem přečetla nahlas otázku a ještě jednou dětem zopakovala, jakým způsobem otázku

zaznačit. Pokud děti něčemu nerozuměly, mohly se individuálně zeptat. Jelikož jsem byla celou dobu přítomna ve třídě, mohla jsem na jednotlivé dotazy reagovat. Vyplňování dotazníku trvalo cca 45 minut.

Složení vzorku respondentů, které odpovídá kritériím v položce č. 16, je uvedeno na počátku kapitoly Frekvenční a distribuční analýza získaných dat.

Rozhovor, jeho přípravu, realizaci a vyhodnocení uvádíme, v kapitole č. 6.

5 FREKVENČNÍ A DISTRIBUČNÍ ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT

Úvodem představuji strukturu vzorku respondentů dle údajů, které jsou uvedeny v položce č. 16. Další uspořádání odpovídá položkám dotazníku č. 1 – 15. V komentářích k příslušným tabulkám jsem údaje v procentech zaokrouhlila na celá čísla.

Tabulka 1: Složení vzorku respondentů dle pohlaví a místa bydliště.

pohlaví	místo bydliště				celkem	
	vesnice		město		abs.	%
	abs.	%	abs.	%		
dívky	25	50,0	17	34,0	42	42,0
chlapci	25	50,0	33	66,0	58	58,0
celkem	50	100,0	50	100,0	100	100,0

Z tabulky a grafu č. 1. je zřejmé, že z celkového počtu respondentů bylo 50 dětí žijících na vesnici a 50 dětí žijících ve městě. Dále je patrné, že z hlediska pohlaví bylo 42 dívek a 58 chlapců.

Graf č. 1

Tabulka 2: Složení vzorku respondentů podle pohlaví a počtu sourozenců.

pohlaví	počet sourozenců										celkem	
	žádný		jeden		dva		tři		čtyři			
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
dívky	5	38,5	22	43,1	11	40,7	2	50,0	2	40,0	42	42,0
chlapci	8	61,5	29	56,9	16	59,3	2	50,0	3	60,0	58	58,0
celkem	13	100,0	51	100,0	27	100,0	4	100,0	5	100,0	100	100,0

Tabulka 3: Složení vzorku respondentů podle místa bydliště a počtu sourozenců.

místo bydliště	počet sourozenců										celkem	
	žádný		jeden		dva		tři		čtyři			
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
vesnice	3	23,1	23	45,1	18	66,7	4	100,0	2	40,0	50	50,0
město	10	76,9	28	54,9	9	33,3	0	0,0	3	60,0	50	50,0
celkem	13	100,0	51	100,0	27	100,0	4	100,0	5	100,0	100	100,0

Z tabulek 2. a 3. je patrné, že 13 dětí jsou jedináčci, 51 dětí, kteří mají pouze jednoho sourozence a 27 respondentů, kteří mají 2 sourozence. Překvapuje mě, že se také vyskytují 4 respondenti, kteří mají 3 sourozence a 5 dětí se čtyřmi sourozenci.

Tabulka 4: Složení vzorku respondentů podle pohlaví a rodinné konstelace mezi sourozenci.

pohlaví	rodinná konstelace mezi sourozenci								celkem	
	nejmladší (mladší)		nejstarší (starší)		uprostřed		sám			
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
dívky	19	43,2	14	45,2	4	33,3	5	38,5	42	42,0
chlapci	25	56,8	17	54,8	8	66,7	8	61,5	58	58,0
celkem	44	100,0	31	100,0	12	100,0	13	100,0	100	100,0

Tabulka 5: Složení vzorku respondentů podle místa bydliště a rodinné konstelace mezi sourozenci.

místo bydliště	rodinná konstelace mezi sourozenci								celkem	
	nejmladší (mladší)		nejstarší (starší)		uprostřed		sám			
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
vesnice	22	50,0	16	51,6	9	75,0	3	23,1	50	50,0
město	22	50,0	15	48,4	3	25,0	10	76,9	50	50,0
celkem	44	100,0	31	100,0	12	100,0	13	100,0	100	100,0

Z tabulek 4. a 5. vyplývá, že 44 respondentů má postavení nejmladšího sourozence, kdežto 31 respondentů je v sourozeneckém vztahu nejstarší. Uprostřed sourozenců je 12 respondentů.

Tabulka 6: Složení vzorku respondentů podle pohlaví a úplnosti rodiny.

pohlaví	úplnost rodiny								celkem	
	pouze matka		pouze otec		oba rodiče		klokánek			
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
dívky	10	55,6	0	0,0	31	38,3	1	100,0	42	42,0
chlapci	8	44,4	0	0,0	50	61,7	0	0,0	58	58,0
celkem	18	100,0	0	0,0	81	100,0	1	100,0	100	100,0

Tabulka 7: Složení vzorku respondentů podle místa bydliště a úplnosti rodiny.

místo bydliště	úplnost rodiny								celkem	
	pouze matka		pouze otec		oba rodiče		klokánek			
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
vesnice	7	38,9	0	0,0	43	53,1	0	0,0	50	50,0
město	11	61,1	0	0,0	38	46,9	1	100,0	50	50,0
celkem	18	100,0	0	0,0	81	100,0	1	100,0	100	100,0

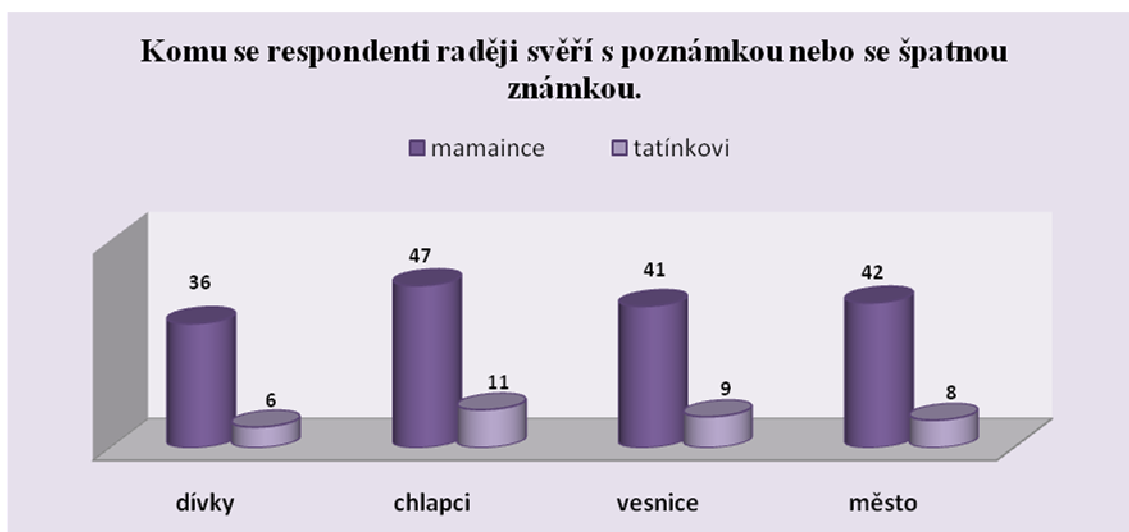
Z tabulek 6. a 7. vyplývá, že 81 dětských respondentů žije s oběma rodiči, což mě velmi překvapilo a potěšilo. Ale 18 dětských respondentů žije pouze s matkou. V Klokánku, který je rodinnou alternativou ústavní péče, je pouze 1 dítě.

K položce č. 1: Zjist'ovala jsem, komu respondenti, když ve škole dostanou poznámku nebo špatnou známku, to jdou říci raději.

Tabulka 8: Komu se respondenti raději svěří s poznámkou nebo se špatnou známkou.

odpovědi z dotazníku	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
mamince	36	85,7	47	81,0	83	83,0
tatínkovi	6	14,3	11	19,0	17	17,0
celkem	42	100,0	58	100,0	100	100,0
odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
mamince	41	82,0	42	84,0	83	83,0
tatínkovi	9	18,0	8	16,0	17	17,0
celkem	50	100,0	50	100,0	100	100,0

Graf č. 2

Dotázaní chlapci i dívky se doma svěřují se špatnou známkou nebo poznámkou, kterou dostali ve škole raději mamince než tatínkovi.

Důvody, proč se respondenti raději svěřují mamince, jsou uvedeny v tabulce 9 na straně 44.

Tabulka 9: Důvody, proč se respondenti raději svěřují mamince.

odpovědi z dotazníku	dívký		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
maminka je mírnější a tatínkovi to potom vysvětlí	16	44,4	19	40,4	35	42,2
maminka je dříve doma, tatínek je v práci	4	11,1	6	12,8	10	12,0
tatínek by mě fyzicky potrestal	4	11,1	6	12,8	10	12,0
tatínek by nadával	3	8,3	6	12,8	9	10,8
bydlím jen s maminkou	4	11,1	5	10,6	9	10,8
tatínka se bojí	2	5,6	2	4,3	4	4,8
maminka se se mnou učí	1	2,8	3	6,4	4	4,8
maminku mám raději	2	5,6	0	0,0	2	2,4
celkem	36	33,3	47	34,0	83	100,0

Nejfrekventovanějším důvodem (42%), proč se respondenti raději svěřují mamince, je *maminčina mírnost a spoléhání na to, že maminka o špatné známce či poznámce tatínka dodatečně informuje*. S velkým odstupem následují další dva frekventované důvody se stejným počtem procent (12%), jsou *maminčin dřívější příchod z práce, než tatínkův a obava z tělesného trestu od tatínka*. Po těchto důvodech, jsou hned v pořadí další dva důvody, rovněž se stejným počtem procent (11%), a tím je *strach z vynadání od tatínka a společné zázemí pouze s maminkou*. Další důvody jsou již méně frekventované.

Důvody, proč se respondenti raději svěřují tatínkovi, jsou v tabulce 10:

Tabulka 10: Důvody, proč se respondenti raději svěřují tatínkovi.

odpovědi z dotazníku	dívký		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
tatínek je hodnější	6	100,0	7	63,6	13	76,5
tatínek je hlava rodiny	0	0,0	2	18,2	2	11,8
tatínkovi více důvěřuje	0	0,0	2	18,2	2	11,8
celkem	6	100,0	11	100,0	17	100,0

Nejčastějším důvodem (77%), proč se respondenti raději svěřují tatínkovi, je *tatínkova mírnost*. Dalšími objevenými důvody, se stejným počtem procent (12%) jsou *tatínkovo vůdčí postavení v rodině a větší důvěryhodnost respondenta vůči tatínkovi*.

Dotázaní respondenti žijící ve městě a na vesnici se doma raději svěřují se špatnou známkou nebo poznámkou, kterou dostali ve škole, mamince než tatínkovi. Důvody, proč se respondenti raději svěřují mamince, jsou v tabulce 11:

Tabulka 11: Důvody, proč se respondenti raději svěřují mamince.

odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
maminka je mírnější a tatínkovi to potom vysvětlí	20	48,8	15	35,7	35	42,2
maminka je dříve doma, tatínek je v práci	5	12,2	5	11,9	10	12,0
tatínek by mě fyzicky potrestal	5	12,2	5	11,9	10	12,0
tatínek by nadával	5	12,2	4	9,5	9	10,8
bydlím jen s maminkou	1	2,4	8	19,0	9	10,8
tatínka se bojí	3	7,3	1	2,4	4	4,8
maminka se se mnou učí	1	2,4	3	7,1	4	4,8
maminku mám raději	1	2,4	1	2,4	2	2,4
celkem	41	100,0	42	100,0	83	100,0

V pořadí preferencí důvodů, proč se respondenti raději svěřují mamince, nejsou z hlediska místa bydliště či pohlaví respondentů rozdíly. Opět se jako nejpreferovanější (42%) důvod objevuje *maminčina mírnost a spoléhání na to, že maminka o špatné známce či poznámce tatínka dodatečně informuje*.

Důvody, proč se respondenti raději svěřují tatínkovi, jsou v tabulce 12:

Tabulka 12: Důvody, proč se respondenti raději svěřují tatínkovi.

odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
tatínek je hodnější	7	77,8	6	75,0	13	76,5
tatínek je hlava rodiny	1	11,1	1	12,5	2	11,8
tatínkovi více důvěřuje	1	11,1	1	12,5	2	11,8
celkem	9	100,0	8	100,0	17	100,0

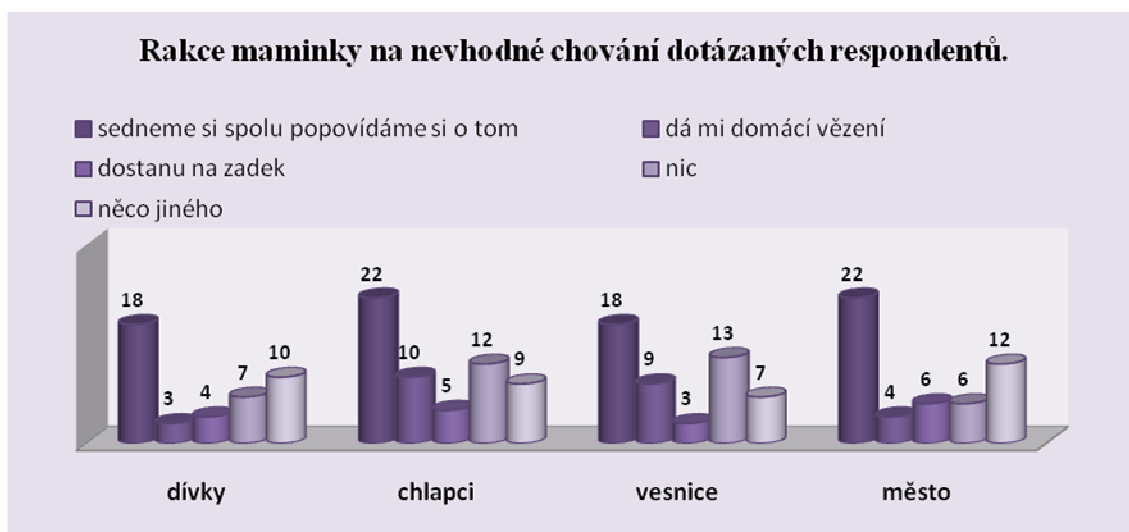
V pořadí preferencí důvodů, proč se respondenti raději svěřují tatínkovi, nejsou z hlediska místa bydliště či pohlaví respondentů rozdíly. Opět se jako nejpreferovanější (77%) důvod objevuje *tatínkova mírnost*.

K položce č. 2: Zjišťovala jsem, jak se maminka k dotázaným respondentům zachová, když udělají nějakou špatnou věc.

Tabulka 13: Reakce maminky na nevhodné chování dotázaných respondentů.

odpovědi z dotazníku	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
sedneme si spolu a popovídáme si o tom	18	42,9	22	37,9	40	40,0
dá mi domácí vězení	3	7,1	10	17,2	13	13,0
dostanu na zadek	4	9,5	5	8,6	9	9,0
nic	7	16,7	12	20,7	19	19,0
něco jiného	10	23,8	9	15,5	19	19,0
celkem	42	100,0	58	100,0	100	100,0
odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
sedneme si spolu a popovídáme si o tom	18	36,0	22	44,0	40	40,0
dá mi domácí vězení	9	18,0	4	8,0	13	13,0
dostanu na zadek	3	6,0	6	12,0	9	9,0
nic	13	26,0	6	12,0	19	19,0
něco jiného	7	14,0	12	24,0	19	19,0
celkem	50	100,0	50	100,0	100	100,0

Graf č. 3

Nejfrekventovanější odpovědí (40%) u respondentů bylo, že si spolu o problému *popovídají*. S velkým odstupem následují další dvě frekventované odpovědi se stejným počtem procent (19%), a tím jsou, že maminka *neudělá nic* a položky s *jinými možnostmi*,

než nabízel dotazník. Po těchto možnostech následují méně frekventované odpovědi, že dá maminka *domácí vězení* (13%) a dále *fyzický trest* (9%).

Respondenti uváděli i jiné způsoby reakce maminky na jejich nevhodné chování.

Tabulka 14: Jiné reakce maminky na nevhodné chování dotázaných respondentů.

odpovědi z dotazníku	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
nadá mi	4	40,0	5	55,6	9	47,4
zákaz TV a PC	5	50,0	3	33,3	8	42,1
nemluví se mnou	1	10,0	0	0,0	1	5,3
musím se jít učit	0	0,0	1	11,1	1	5,3
celkem	10	60,0	9	44,4	19	100,0
odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
nadá mi	4	57,1	5	41,7	9	47,4
zákaz TV a PC	2	28,6	6	50,0	8	42,1
nemluví se mnou	1	14,3	0	0,0	1	5,3
musím se jít učit	0	0,0	1	8,3	1	5,3
celkem	7	100,0	12	100,0	19	100,0

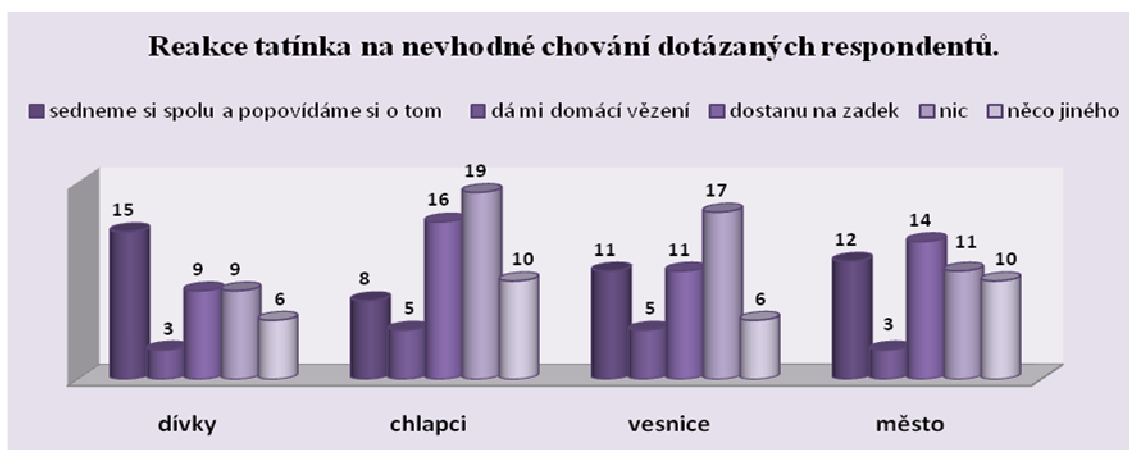
Nejčastěji objevovanou reakcí maminky na nevhodné chování dotázaných respondentů je, že jim maminka *vynadá* (47%), hned za touto odpovědí následuje *zákaz her na počítači* nebo *sledování televize* (42%). Nejméně frekventované odpovědi se stejným počtem procent (5%) jsou, že *s nimi maminka nemluví* nebo *se musí jít učit*.

K položce č. 3: Zjišťovala jsem, jak se tatínek k dotázaným respondentům zachová, když udělají nějakou špatnou věc.

Tabulka 15: Reakce tatínka na nevhodné chování dotázaných respondentů.

odpovědi z dotazníku	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
sedneme si spolu a popovídáme si o tom	15	35,7	8	13,8	23	23,0
dá mi domácí vězení	3	7,1	5	8,6	8	8,0
dostanu na zadek	9	21,4	16	27,6	25	25,0
nic	9	21,4	19	32,8	28	28,0
něco jiného	6	14,3	10	17,2	16	16,0
celkem	42	100,0	58	100,0	100	100,0
odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
sedneme si spolu a popovídáme si o tom	11	22,0	12	24,0	23	23,0
dá mi domácí vězení	5	10,0	3	6,0	8	8,0
dostanu na zadek	11	22,0	14	28,0	25	25,0
nic	17	34,0	11	22,0	28	28,0
něco jiného	6	12,0	10	20,0	16	16,0
celkem	50	100,0	50	100,0	100	100,0

Graf č. 4

Nejfrekventovanější odpovědí (28%) u dotázaných respondentů bylo, že tatínek *nijak nereaguje* na nevhodné chování svých dětí, s malým odstupem následuje *fyzické potrestání* (25%) respondentů. Další, velmi vyskytovanou odpovědí (23%) bylo, že si o problému *popovídají*.

Respondenti uváděli i jiné způsoby reakce tatínka na jejich nevhodné chování, které jsou uvedeny v tabulce č. 16.

Tabulka 16: Jiné reakce tatínka na nevhodné chování dotázaných respondentů.

odpovědi z dotazníku	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
vynadá mi	2	33,3	5	50,0	7	43,8
zákaz TV a PC	3	50,0	1	10,0	4	25,0
nic, protože bydlím pouze s maminkou	1	16,7	1	10,0	2	12,5
nemluví s nimi	0	0,0	1	10,0	1	6,3
zákaz záliby	0	0,0	1	10,0	1	6,3
musí se jít učit	0	0,0	1	10,0	1	6,3
celkem	6	100,0	10	100,0	16	100,0
odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
vynadá mi	3	50,0	4	40,0	7	43,8
zákaz TV a PC	2	33,3	2	20,0	4	25,0
nic, protože bydlím pouze s maminkou	0	0,0	2	20,0	2	12,5
nemluví s nimi	0	0,0	1	10,0	1	6,3
zákaz záliby	1	16,7	0	0,0	1	6,3
musí se jít učit	0	0,0	1	10,0	1	6,3
celkem	6	100,0	10	100,0	16	100,0

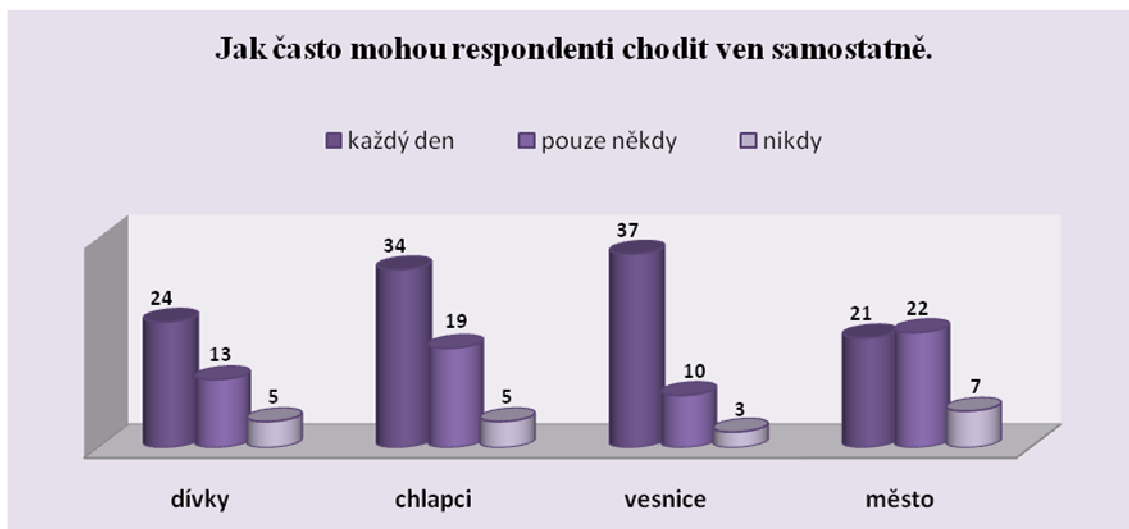
Nejčastější reakcí tatínka na nevhodné chování respondentů je, že jim *vynadá* (44%), za touto odpovědí následuje *zákaz hry na počítači a sledování televize* (25%). Další frekventovanou odpovědí bylo, že *bydlí pouze s maminkou* (13%). Poté následovali méně objevené odpovědi (6%).

K položce č. 4: Zjišťovala, jsem jak často, mohou respondenti chodit ven se svými kamarády bez rodičovského doprovodu.

Tabulka 17: Jak často mohou respondenti chodit ven samostatně.

odpovědi z dotazníku	dívký		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
každý den	24	57,1	34	58,6	58	58,0
pouze někdy	13	31,0	19	32,8	32	32,0
nikdy	5	11,9	5	8,6	10	10,0
celkem	42	100,0	58	100,0	100	100,0
odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
každý den	37	74,0	21	42,0	58	58,0
pouze někdy	10	20,0	22	44,0	32	32,0
nikdy	3	6,0	7	14,0	10	10,0
celkem	50	100,0	50	100,0	100	100,0

Graf č. 5

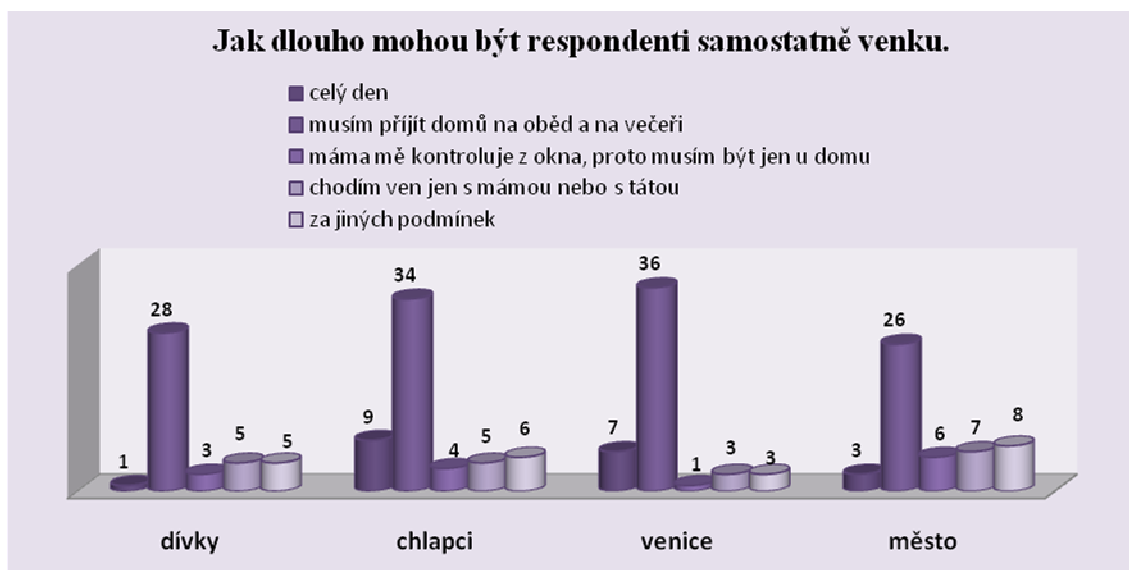
Na otázku, jak často mohou respondenti chodit ven bez rodičů, se nejčastěji objevovalo *každý den* (58%), poté následovalo *pouze někdy* (32%) a nejméně se objevovala odpověď *nikdy* (10%).

K položce č. 5: Zjišťovala jsem jak dlouho nebo za jakých podmínek mohou být respondenti venku se svými kamarády bez doprovodu rodičů.

Tabulka 18: Jak dlouho mohou být respondenti samostatně venku.

odpovědi z dotazníku	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
celý den	1	2,4	9	15,5	10	10,0
musím přijít domů na oběd a na večeři	28	66,7	34	58,6	62	62,0
máma mě kontroluje z okna, proto musím být jen u domu	3	7,1	4	6,9	7	7,0
chodím ven jen s mámou nebo s tátou	5	11,9	5	8,6	10	10,0
za jiných podmínek	5	11,9	6	10,3	11	11,0
celkem	42	100,0	58	100,0	100	100,0
odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
celý den	7	14,0	3	6,0	10	10,0
musím přijít domů na oběd a na večeři	36	72,0	26	52,0	62	62,0
máma mě kontroluje z okna, proto musím být jen u domu	1	2,0	6	12,0	7	7,0
chodím ven jen s mámou nebo s tátou	3	6,0	7	14,0	10	10,0
za jiných podmínek	3	6,0	8	16,0	11	11,0
celkem	50	100,0	50	100,0	100	100,0

Graf č. 6

Nejčastější odpovědí na otázku, jak dlouho můžeš být venku bez doprovodu rodičů, se nejvíce objevovala odpověď, že *musí přijít domů na oběd a na večeři* (62%), s velkým odstupem následovala položka s *jinými podmínkami* (11%) než nabízel dotazník. Za touto položkou následovaly hned dvě odpovědi se stejným počtem procent (10%), a to že mohou být venku *celý den* nebo že *chodí ven jen s mámou nebo s tátou*. Poslední nejméně objeovanou položkou (7%) bylo, že *musí být jen u domu, jelikož je rodiče kontrolují z okna*.

Respondenti uváděli i jiné způsoby podmínek za jakých mohou být samostatně venku.

Tabulka 19: Jiné způsoby podmínek, za jakých mohou být respondenti venku.

odpovědi z dotazníku	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
nejvíce 1 hod. denně	1	20,0	2	33,3	3	27,3
nejvíce 3 hod. denně	0	0,0	2	33,3	2	18,2
nejvíce 2 hod. denně	2	40,0	0	0,0	2	18,2
jen do 17:00 hod.	1	20,0	1	16,7	2	18,2
rodiče mi volají na mobil	1	20,0	1	16,7	2	18,2
celkem	5	100,0	6	100,0	11	100,0
odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
nejvíce 1 hod. denně	0	0,0	3	37,5	3	27,3
nejvíce 3 hod. denně	0	0,0	2	25,0	2	18,2
nejvíce 2 hod. denně	1	33,3	1	12,5	2	18,2
jen do 17:00 hod.	1	33,3	1	12,5	2	18,2
rodiče mi volají na mobil	1	33,3	1	12,5	2	18,2
celkem	3	100,0	8	100,0	11	100,0

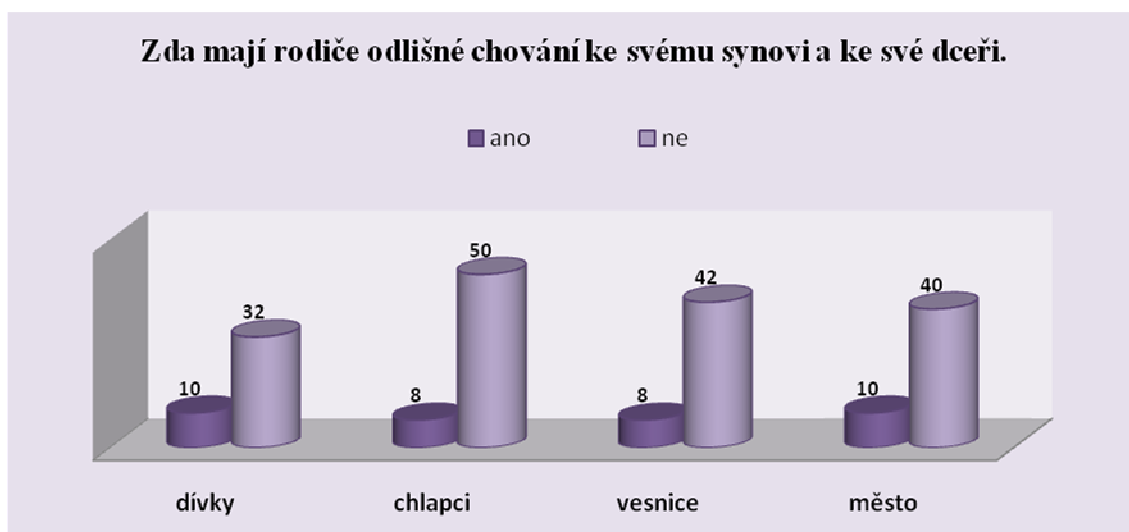
Nejfrekventovanější odpovědí bylo, že mohou být venku samostatně bez rodičů *nejvíce 1 hodinu denně* (27%). Poté následovaly další čtyři položky, které měli stejný počet procent (18%) a těmi jsou: *nejvíce 3 hodiny denně*, *nejvíce 2 hodiny denně*, *jen do 17:00*, *rodiče mi volají na mobil*.

K položce č. 6: Zjišťovala jsem, zda si respondenti myslí, že se rodiče chovají jinak ke svým dětem s ohledem na jejich pohlaví.

Tabulka 20: Zda mají rodiče odlišné chování ke svému synovi a ke své dceři.

odpovědi z dotazníku	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
ano	10	23,8	8	13,8	18	18,0
ne	32	76,2	50	86,2	82	82,0
celkem	42	100,0	58	100,0	100	100,0
odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
ano	8	16,0	10	20,0	18	18,0
ne	42	84,0	40	80,0	82	82,0
celkem	50	100,0	50	100,0	100	100,0

Graf č. 7

Dotázaní respondenti si nemyslí, že by se rodiče chovali jinak ke svým dětem z pohledu na jejich pohlaví. Nemyslí si to 86% chlapců a 76% dívek. Zároveň si to také nemyslí děti žijící na vesnici (84%) a děti žijící ve městě (80%).

Dotázaní respondenti uváděli důvody, proč si myslí, že se rodiče chovají jinak ke svým dětem s ohledem na jejich pohlaví.

Tabulka 21: Důvody, proč si respondenti myslí, že se rodiče jinak chovají k dětem s ohledem na jejich pohlaví.

odpovědi z dotazníku	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
holky jsou hodnější, kluci jsou zlobivější	7	70,0	6	75,0	13	72,2
na kluky musí být rodiče přísnější	1	10,0	1	12,5	2	11,1
kluci jsou hodnější, holky jsou zlobivější	1	10,0	0	0,0	1	5,6
holky se lépe učí	1	10,0	0	0,0	1	5,6
holky jsou více rozmazlované	0	0,0	1	12,5	1	5,6
celkem	10	100,0	8	100,0	18	100,0
odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
holky jsou hodnější, kluci jsou zlobivější	7	87,5	6	60,0	13	72,2
na kluky musí být rodiče přísnější	0	0,0	2	20,0	2	11,1
kluci jsou hodnější, holky jsou zlobivější	1	12,5	0	0,0	1	5,6
holky se lépe učí	0	0,0	1	10,0	1	5,6
holky jsou více rozmazlované	0	0,0	1	10,0	1	5,6
celkem	8	100,0	10	100,0	18	100,0

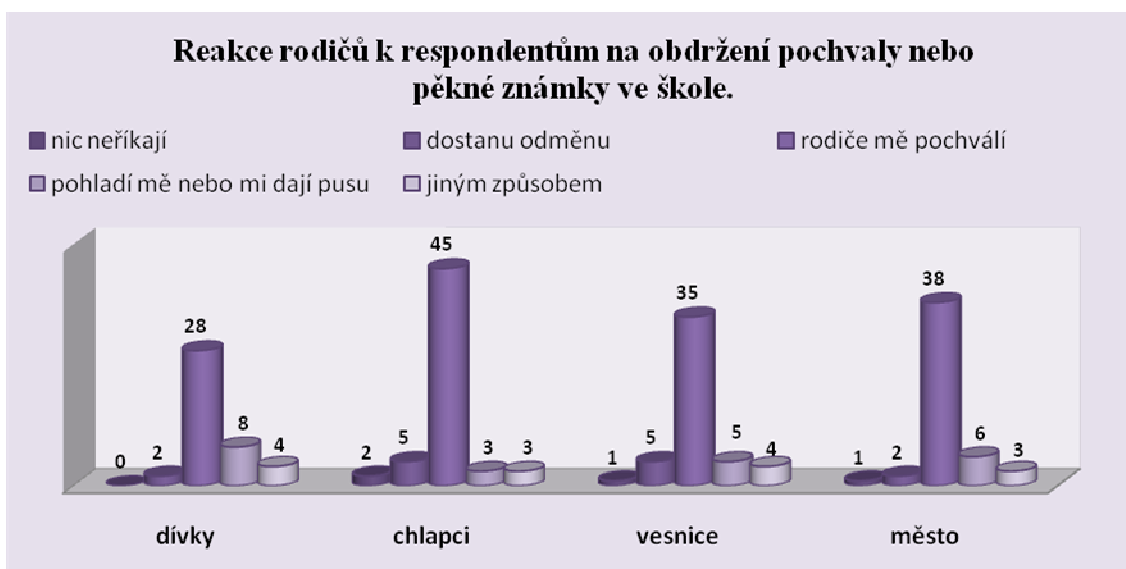
Nejfrekventovanějším důvodem, proč si respondenti myslí, že se rodiče chovají jinak, ke svým dětem, z pohledu na pohlaví dítěte bylo, že *holky jsou hodnější než kluci* (72%). Další důvod byl ten, že *rodiče musí být na kluky přísnější* (11%). Ostatní důvody už byly méně frekventované (6%).

K položce č. 7: Zjistívala jsem, jak se rodiče k respondentům chovají, když dostanou ve škole pochvalu nebo pěknou známku.

Tabulka 22: Reakce rodičů k respondentům na obdržení pochvaly nebo pěkné známky ve škole.

odpovědi z dotazníku	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
nic neříkají	0	0,0	2	3,4	2	2,0
dostanu odměnu (sladkost, hračku, ...)	2	4,8	5	8,6	7	7,0
rodiče mě pochválí	28	66,7	45	77,6	73	73,0
pohládí mě nebo mi dají pusu	8	19,0	3	5,2	11	11,0
jiným způsobem	4	9,5	3	5,2	7	7,0
celkem	42	100,0	58	100,0	100	100,0
odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
nic neříkají	1	2,0	1	2,0	2	2,0
dostanu odměnu (sladkost, hračku, ...)	5	10,0	2	4,0	7	7,0
rodiče mě pochválí	35	70,0	38	76,0	73	73,0
pohládí mě nebo mi dají pusu	5	10,0	6	12,0	11	11,0
jiným způsobem	4	8,0	3	6,0	7	7,0
celkem	50	100,0	50	100,0	100	100,0

Graf č. 8

Nejvíce vyskytovanou reakcí rodičů na obdržení pochvaly nebo pěkné známky ve škole respondentem byla *pochvala* (73%). S velkým odstupem následovalo *pohlazení nebo pusa* (11%), dále následovaly dvě položky se stejným počtem procent (7%) a tím bylo, že *dostanou nějakou odměnu nebo sladkost* a položka s jinou možností než nabízel dotazník. Nejméně frekventovanou odpovědí bylo, že *rodiče nijak nereagují* (2%).

Respondenti uváděli i jiné způsoby chování rodičů, když dostanou ve škole pochvalu nebo pěknou známku.

Tabulka 23: Jiné reakce rodičů na pochvalu nebo pěknou známku respondenta

odpovědi z dotazníku	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
peníze	4	100,0	3	100,0	7	100,0
celkem	4	100,0	3	100,0	7	100,0
odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
peníze	4	100,0	3	100,0	7	100,0
celkem	4	100,0	3	100,0	7	100,0

Jedinou objevenou jinou reakcí rodičů na pochvalu nebo pěknou známku obdrženou respondentem bylo, že dostane od rodičů peníze.

K položce č. 8: Zjišťovala jsem, jakou odměnu mají respondenti nejraději. K pěti položkám měli přiřadit známky od jedničky do pětky, přičemž jednička byla nejoblíbenější a pětka nejméně oblíbená.

Celkové pořadí frekventovaných odměn podle dětských respondentů je následující:

Vesnice:

1. Výlet s rodiči
2. Pochvala
3. Peníze
4. Hračka nebo nějaká sladkost
5. Pohlazení nebo pusa

Město:

1. Pochvala
2. Hračka nebo nějaká sladkost
3. Výlet s rodiči
4. Peníze
5. Pohlazení nebo pusa

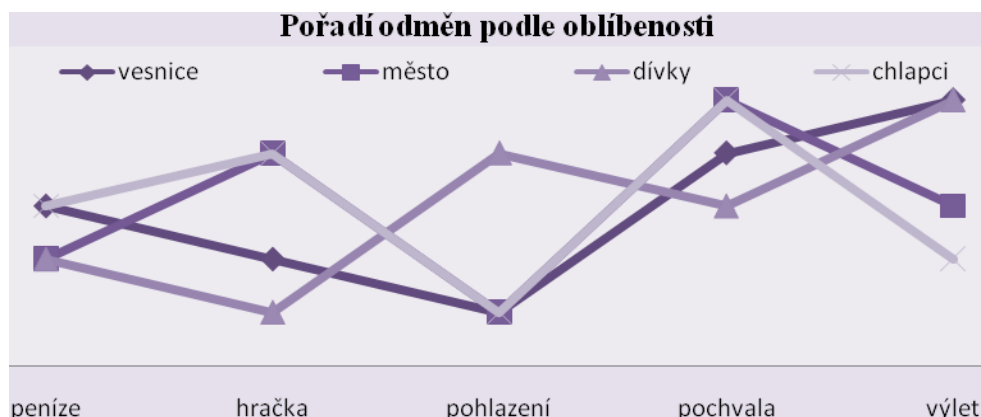
Dívky:

1. Výlet s rodiči
2. Pohlazení nebo pusa
3. Pochvala
4. Peníze
5. Hračka nebo nějaká sladkost

Chlapci:

1. Pochvala
2. Hračka nebo nějaká sladkost
3. Peníze
4. Výlet s rodiči
5. Pohlazení nebo pusa

Graf č. 9

K položce č. 9: Zjišťovala jsem, jaký trest je pro děti nejpříjemnější. K pěti položkám měli přiřadit známky od jedničky do pětky, přičemž jednička byla nejoblíbenější a pětka nejméně oblíbená.

Celkové pořadí nejpříjemnějších trestů podle dětských respondentů je následující:

Vesnice:

1. Pohlavek , facka
2. Domácí vězení
3. Nedostanu
týdenní kapesné
4. Zákaz TV, PC
5. Rodiče se mnou
nemluví

Město:

1. Pohlavek, facka
2. Nedostanu
týdenní kapesné
3. Domácí vězení
4. Zákaz TV, PC
5. Rodiče se mnou
nemluví

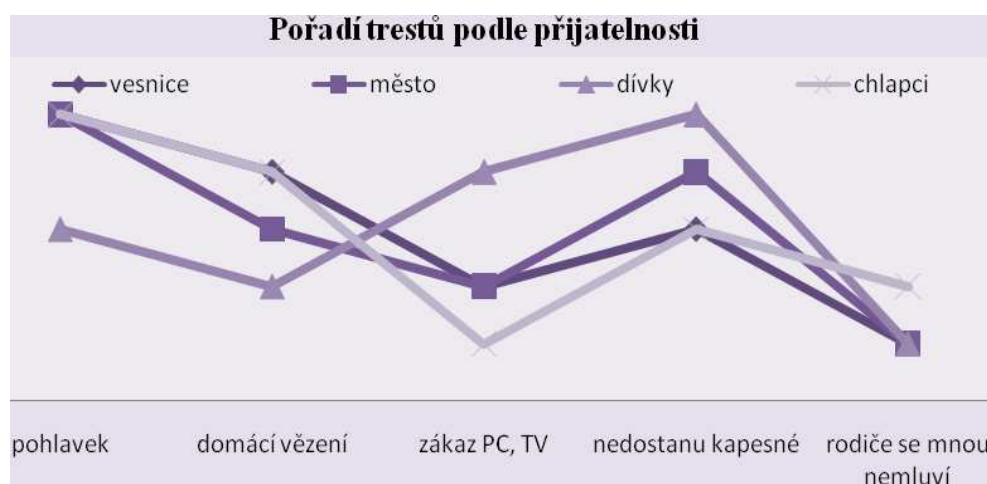
Dívky:

1. Nedostanu
týdenní kapesné
2. Zákaz TV, PC
3. Domácí vězení
4. Pohlavek, facka
5. Rodiče se mnou
nemluví

Chlapci:

1. Pohlavek, facka
2. Domácí vězení
3. Nedostanu
týdenní kapesné
4. Rodiče se mnou
nemluví
5. Zákaz TV, PC

Graf č. 10

K položce č. 10: Zjišťovala jsem, jaké metody používají rodiče k potrestání respondentů, při špatném chování.

Tabulka 24: Druhy trestů rodičů vůči respondentům.

odpovědi z dotazníku	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
zákaz TV a PC	13	26,5	19	30,2	32	28,6
fyzický trest (facka, pohlavek, dostanu na zadek)	14	28,6	14	22,2	28	25,0
domácí vězení	8	16,3	11	17,5	19	17,0
verbální trest (nadají mi)	9	18,4	7	11,1	16	14,3
nikdy, nijak	2	4,1	2	3,2	4	3,6
promluvíme si o tom	2	4,1	2	3,2	4	3,6
psychický trest (nemluví se mnou, vyhrožují mi, že mě odvezou do	1	2,0	2	3,2	3	2,7
zákaz záliby	0	0,0	3	4,8	3	2,7
musím se jít učit	0	0,0	2	3,2	2	1,8
nedostanu kapesné	0	0,0	1	1,6	1	0,9
celkem	49	100,0	63	100,0	112	57,1
odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
zákaz TV a PC	15	27,3	17	29,8	32	28,6
fyzický trest (facka, pohlavek, dostanu na zadek)	17	30,9	11	19,3	28	25,0
domácí vězení	10	18,2	9	15,8	19	17,0
verbální trest (nadají mi)	8	14,5	8	14,0	16	14,3
nikdy, nijak	2	3,6	2	3,5	4	3,6
promluvíme si o tom	0	0,0	4	7,0	4	3,6
psychický trest (nemluví se mnou, vyhrožují mi, že mě odvezou do	2	3,6	1	1,8	3	2,7
zákaz záliby	1	1,8	2	3,5	3	2,7
musím se jít učit	0	0,0	2	3,5	2	1,8
nedostanu kapesné	0	0,0	1	1,8	1	0,9
celkem	55	100,0	57	100,0	112	100,0

Jak lze vyčíst z tabulky, nejčastěji objevovaným druhem trestu bylo *zákaz dívání se na televizi a hraní na počítači* (29%), o něco menší počet respondentů (25%) uvedlo, že nejčastějším druhem trestu je *fyzický trest*, 17% dotázaných uvedlo *domácí vězení* a 14% dětí zase *verbální trest* jako např. rodiče mě vynadají. Poté máme již dva méně

frekventované tresty se stejným počtem procent (4%) a tím jsou, že rodiče *nikdy nijak* své dítě nepotrestaly nebo že *si s ním o problému promluví*. 3% obdrželi dva druhy trestů, jako je *trest psychický* nebo *zákaz záliby*. Nejméně se objevovaly tresty jako *příkaz k učení* (2%) a *odejmutí kapesného* (1%).

K položce č. 11: Zjišťovala jsem, jaké metody odměn používají rodiče vůči dětem.

Tabulka 25: Druhy odměn rodičů vůči respondentům.

odpovědi z dotazníku	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
pochvala, úsměv	18	30,5	24	40,0	42	35,3
pohlazení, pusa	14	23,7	8	13,3	22	18,5
peníze	9	15,3	8	13,3	17	14,3
dárek (hračka, nové oblečení)	7	11,9	5	8,3	12	10,1
koupí mu sladkosti	8	13,6	4	6,7	12	10,1
může se dívat na TV nebo jít na PC	1	1,7	8	13,3	9	7,6
rodinný výlet	2	3,4	0	0,0	2	1,7
může za babičkou	0	0,0	1	1,7	1	0,8
může jít ven	0	0,0	1	1,7	1	0,8
jídlem	0	0,0	1	1,7	1	0,8
celkem	59	100,0	60	100,0	119	100,0
odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
pochvala, úsměv	19	33,3	23	37,1	42	35,3
pohlazení, pusa	9	15,8	13	21,0	22	18,5
peníze	11	19,3	6	9,7	17	14,3
dárek (hračka, nové oblečení)	9	15,8	3	4,8	12	10,1
koupí mu sladkosti	6	10,5	6	9,7	12	10,1
může se dívat na TV nebo jít na PC	1	1,8	8	12,9	9	7,6
rodinný výlet	1	1,8	1	1,6	2	1,7
může za babičkou	1	1,8	0	0,0	1	0,8
může jít ven	0	0,0	1	1,6	1	0,8
jídlem	0	0,0	1	1,6	1	0,8
celkem	57	100,0	62	100,0	119	100,0

Z tabulky je zřejmé, že nejvíce vyskytovanou odměnou u dotázaných dětí byla *pochvala a úsměv* (35%), s 19% následuje *pohlazení a pusa*. Poté se objevuje odměna, která podle mého názoru již není pro dětské respondenty tolik vhodná a to jsou *peníze* (14%). Dále jsou dvě nerozdílné odměny v preferencích a to, že dostanou nějaký *dárek* (10%) nebo *sladkost* (10%). 8% respondentů uvedlo, že se za odměnu *může dívat na televizi nebo hrát na počítači*. Mezi respondenty se objevily také 2% těch, kteří bývají odměňováni *rodinným výletem*. Následují tři druhy odměn se stejným počtem procent (1%), jako je *může za babičkou, může jít ven, dostane jídlo*.

K položce č. 12 Zjišťovala jsem, co respondentům ve vztahu s rodiči nejvíce chybí.

Tabulka 26: Co dětem od rodičů nejvíce chybí.

odpovědi z dotazníku	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
pohlazení	1	2,3	1	1,7	2	1,9
společné výlety	16	36,4	22	37,3	38	36,9
povídání si s rodiči	1	2,3	4	6,8	5	4,9
učení a plnění úkolů s rodiči	2	4,5	4	6,8	6	5,8
nic	24	54,5	28	47,5	52	50,5
něco jiného	0	0,0	0	0,0	0	0,0
celkem	44	100,0	59	100,0	103	100,0
odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
pohlazení	2	3,8	0	0,0	2	1,9
společné výlety	22	41,5	16	32,0	38	36,9
povídání si s rodiči	2	3,8	3	6,0	5	4,9
učení a plnění úkolů s rodiči	4	7,5	2	4,0	6	5,8
nic	23	43,4	29	58,0	52	50,5
něco jiného	0	0,0	0	0,0	0	0,0
celkem	53	100,0	50	100,0	103	100,0

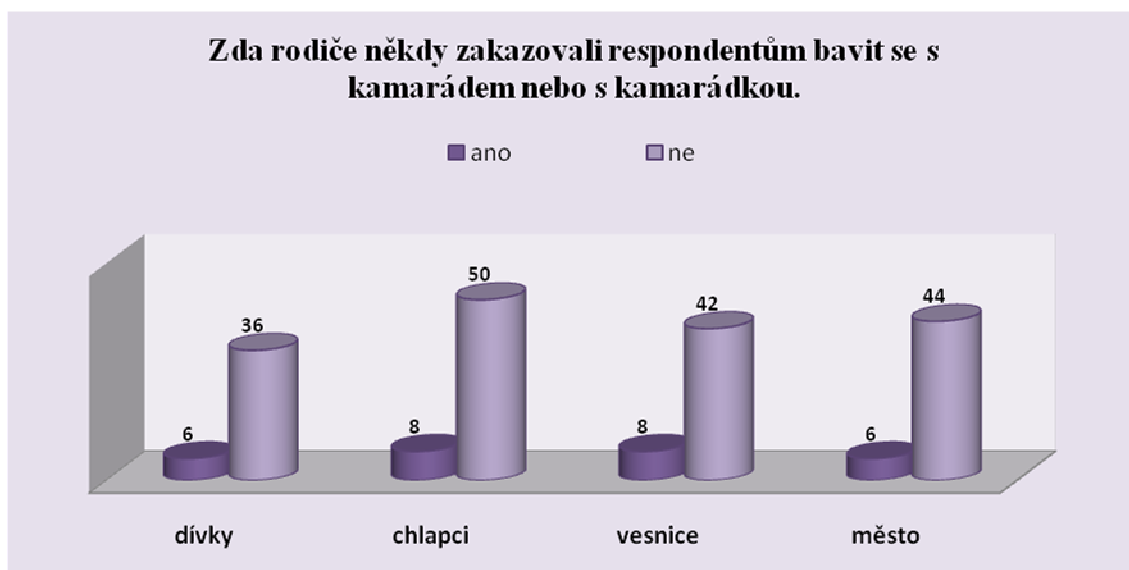
Na otázku co dětem od rodičů nejvíce schází, odpovídaly nejčastěji *nic* (51%). Překvapivě velmi často také odpovídaly *společné výlety* (37%). Zřídka se objevovaly i jiné odpovědi. S 6% *učení a plnění úkolů s rodiči*, *povídání si s rodiči* (5%) a *pohlazení* (2%). Respondenti měli také možnost využít z nabídky jinou možnost, než nabízel dotazník, tuto možnost nikdo z dotázaných nevyužil.

K položce č. 13: Zjišťovala jsem, zda zakazovali rodiče respondentům bavit se z nějakého důvodu s kamarádkou nebo s kamarádem.

Tabulka 27: Zda rodiče někdy zakazovali respondentům bavit se s kamarádem nebo s kamarádkou.

odpovědi z dotazníku	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
ano	6	14,3	8	13,8	14	14,0
ne	36	85,7	50	86,2	86	86,0
celkem	42	100,0	58	100,0	100	100,0
odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
ano	8	16,0	6	12,0	14	14,0
ne	42	84,0	44	88,0	86	86,0
celkem	50	100,0	50	100,0	100	100,0

Graf č. 11

Jak je z tabulky patrné, rodiče dětem většinou *nezakazují* kamarádit se s nějakou kamarádkou nebo kamarádem (86%), objevují se ale také odpovědi, že to rodiče *zakazují* (14%).

Dotázaní respondenti uváděli důvody, proč jim rodiče zakazovali bavit se s kamarádem nebo s kamarádkou, které jsou uvedeny v tabulce 28 na straně 62.

Tabulka 28: Důvody, proč měli zakázané bavit se s nějakou kamarádkou nebo s kamarádem.

	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
ubližovali mu	1	16,7	2	25,0	3	21,4
byli zlobiví	0	0,0	3	37,5	3	21,4
byl/a drzý/á a sprostý/á	2	33,3	1	12,5	3	21,4
kradl/a	2	33,3	0	0,0	2	14,3
byl/a rozmazlený/á	0	0,0	1	12,5	1	7,1
dělal/a s ním/ní špatné věci	1	16,7	0	0,0	1	7,1
chodili snimi pozdě domů	0	0,0	1	12,5	1	7,1
celkem	6	100,0	8	100,0	14	100,0
	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
ubližovali mu	2	25,0	1	16,7	3	21,4
byli zlobiví	1	12,5	2	33,3	3	21,4
byl/a drzý/á a sprostý/á	1	12,5	2	33,3	3	21,4
kradl/a	2	25,0	0	0,0	2	14,3
byl/a rozmazlený/á	1	12,5	0	0,0	1	7,1
dělal/a s ním/ní špatné věci	1	12,5	0	0,0	1	7,1
chodili snimi pozdě domů	0	0,0	1	16,7	1	7,1
celkem	8	100,0	6	100,0	14	100,0

Nejčastější důvody, proč rodiče zakazují respondentům kamarádit se s nějakou kamarádkou nebo kamarádem jsou tři se stejným počtem procent (21%), že *byl/a drzý/á a sprostý/á*, *ubližovali mu*, *byli zlobiví*. Se 14% následuje *obvinění z krádeže* a tři nejméně objevené odpovědi se stejným počtem procent (7%), že *byl/a rozmazlený/á*, *dělal/a s nimi špatné věci* a *chodili s nimi pozdě domů*.

K položce č. 14: Zjišťovala jsem, zda je pro respondenty někdy snazší svěřit se, se svými problémy raději prarodičům než rodičům.

Tabulka 29: Zda se respondenti se svými problémy svěřují raději prarodičům než rodičům.

Z tabulky je zřejmé, že se respondenti se svými problémy raději svěřují rodičům než prarodičům (92%), ale i v tomto případě se objevili jedinci, kteří se raději svěří prarodičům (8%).

Dotázaní respondenti uváděli případy, v jakých se raději svěří rodičům než prarodičům.

Tabulka 30: Příklady, kdy se respondenti raději svěří prarodičům.

	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
když měli průšvih	3	25,0	2	50,0	5	62,5
když měli špatné známky	1	75,0	2	50,0	3	37,5
celkem	4	100,0	4	100,0	8	100,0
	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
když měli průšvih	2	100,0	3	50,0	5	62,5
když měli špatné známky	0	0,0	3	50,0	3	37,5
celkem	2	100,0	6	100,0	8	100,0

Nejčastěji se dotázaní svěřují prarodičům, když *dostanou ve škole špatnou známku* (63%). 38% respondentů se prarodičům svěřují, když *udělají nějaký průšvih*.

K položce č. 15: Zjišťovala jsem, pomocí kresby, co nejčastěji respondenti dělají se svou rodinou o víkendu.

Tabulka 31: Co nejčastěji dělají s rodinou o víkendu.

odpovědi z dotazníku	dívky		chlapci		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
sport (s rodinou, se sourozencem, rodiče se chodí dívat na dítě - na zápasy)	6	14,3	16	27,6	22	22,0
maminka vaří, tatínek se dívá na TV, dítě hraje na PC	4	9,5	18	31,0	22	22,0
celá rodina v přírodě (výlet, procházka)	11	26,2	9	15,5	20	20,0
celá rodina nebo pouze dítě u babičky	7	16,7	3	5,2	10	10,0
celá rodina si hraje nebo povídá	5	11,9	2	3,4	7	7,0
dítě samo doma a hraje na PC	3	7,1	4	6,9	7	7,0
dítě pracuje s rodiči (práce na zahradě, dcera s maminkou vaří, chlapec pracuje s tatínkem)	4	9,5	1	1,7	5	5,0
celá rodina se dívá na TV	1	2,4	2	3,4	3	3,0
dítě samo venku, rodiče pracují	0	0,0	3	5,2	3	3,0
celá rodina na nákupech	1	2,4	0	0,0	1	1,0
celkem	42	100,0	58	100,0	100	100,0
odpovědi z dotazníku	vesnice		město		celkem	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
sport (s rodinou, se sourozencem, rodiče se chodí dívat na dítě - na zápasy)	12	24,0	10	20,0	22	22,0
maminka vaří, tatínek se dívá na TV, dítě hraje na PC	8	16,0	14	28,0	22	22,0
celá rodina v přírodě (výlet, procházka)	14	28,0	6	12,0	20	20,0
celá rodina nebo pouze dítě u babičky	4	8,0	6	12,0	10	10,0
celá rodina si hraje nebo povídá	4	8,0	3	6,0	7	7,0
dítě samo doma a hraje na PC	3	6,0	4	8,0	7	7,0
dítě pracuje s rodiči (práce na zahradě, dcera s maminkou vaří, chlapec pracuje s tatínkem)	3	6,0	2	4,0	5	5,0
celá rodina se dívá na TV	1	2,0	2	4,0	3	3,0
dítě samo venku, rodiče pracují	1	2,0	2	4,0	3	3,0
celá rodina na nákupech	0	0,0	1	2,0	1	1,0
celkem	50	100,0	50	100,0	100	100,0

V položce č. 15 jsme uplatnili metodu dětské kresby. Analýzou dětské kresby (tab. 31, s. 64) jsme činnosti uspořádali sestupně do tabulky podle preferencí. Nejvíce bych ohodnotila činnosti společné rodičů s dětmi, a proto mě těší, že nejčastěji objevenou odpovědí byl *sport s rodinou* (22%), ale také běžné *domácí činnosti dětí a rodičů* (22%), které už společné nejsou. Poté hned následuje další činnost, která podle mého názoru posiluje rodinné vztahy a tou je *výlet, procházka* (20%). Spousta dětí uvádělo (10%), že *víkend tráví u prarodičů*. Vyskytovaly se ovšem kresby, kde jsou celá rodina u babičky, ale někteří uváděli, že jsou u ní sami bez rodičů. Tyto kresby už ovšem nebyly tolik veselé. Velmi mě potěšilo, když jsem uviděla kresbu, kde si *celá rodina povídá nebo hraje*, což uvedlo 7%. Se stejným počtem, se ale bohužel objevovaly i kresby, kde *dítě sedí u počítače* a pravděpodobně je samo doma, jelikož není nikdo jiný z rodiny uveden. Další možnosti, které jsou uvedeny v tabulce se objevovaly jen zřídka.

Důvodem pro zařazení dětské kresby do dotazníku, byla změna jednotvárnosti v odpovídání na položky dotazníku. Získala jsem tak 100 různých obrázků, ze kterých jsem do příloh (P II, P III,) některé vybrané uvedla. Vybrala jsem jeden obrázek (P II), který na mě působil velmi pozitivně, jelikož je zde podle mého názoru vyobrazená harmonická rodina, která tráví nejčastěji víkendy společně. Další obrázek (P III), je podle mého cítění opakem, jelikož dítě i přesto, že bylo v zadání uvedeno, aby zveřejnil celou jeho rodinu, nakreslilo pouze sebe.

6 ROZHOVOR

Uskutečnila jsem strukturovaný rozhovor se čtyřmi respondenty, který probíhal individuálně s každým dotázaným zvlášť. Myslím si, že v tomto případě to bylo pro mne nejvhodnější, aby nebyly jejich názory ovlivňované partnerem. Byl určen dvěma manželským párům, přičemž jeden pár pochází z vesnice a jeden z města. Otázky pro rozhovor jsem rovněž volila sama a nechala jsem se inspirovat výsledky z dotazníkového šetření.

Strukturovaný rozhovor probíhal doma u vybraných respondentů. Nejdříve jsem se respondentům představila a vysvětlila jim, k čemu bude můj rozhovor sloužit a zeptala jsem se jich, zda si mohou rozhovor zaznamenávat na diktafon a následně je přepsat do písemné podoby. Poté jsem začala respondentům klást otázky, které jsem měla předem připravené a zaznamenávat na diktafon. Na konci rozhovoru jsem respondenty seznámila s výsledky dotazníků určených pro děti a povídali jsme si o tom, do jaké míry se jejich odpovědi s nimi shodují.

Výsledky rozhovorů s jednotlivými respondenty jsem uspořádala podle tří hledisek. A to podle místa bydliště dotázaných (žijících na vesnici, ve městě), a srovnávala s výsledky dotazníků dětských respondentů.

Osloveným respondentům jsem položila následující otázky:

1. Komu se podle Vás, děti se svými problémy svěří raději? Proč?
2. Jak trestáte své děti?
3. Jak své děti odměňujete?
4. V dotazníku, který jsem položila dětem, u otázky číslo 8, děti měly označkovat jednotlivé druhy odměn, přičemž jednička byla jako nejlepší a pětka jako nejhorší. Jak si myslíte, že toto známkování dopadlo?
5. V dotazníku, který jsem položila dětem, u otázky číslo 9, děti měly označkovat jednotlivé druhy trestů, přičemž jednička byla jako nejlepší a pětka jako nejhorší. Jak si myslíte, že toto známkování dopadlo?
6. Co děláte s dětmi nejčastěji o víkendu?
7. Otázky informačního rázu o respondentech: věk, kolik mají dětí, místo bydliště, věk jejich dětí.

6.1 Záznam rozhovorů

6.1.1 Rozhovor

Paní Radka

Paní Radka na mě působila nejdříve nervózně, ale později nervozita opadla a rozhovor probíhal v klidné atmosféře. Radka má 34 let, se svým manželem je vdaná 12 let. Mají spolu dvě děti a bydlí na vesnici. První dítě se jmenuje Adam a má 12 let, druhé dítě je Matyáš a má 2 roky.

Otázka: Komu se podle Vás, děti se svými problémy svěří raději? Proč?

Odpověď: „No řekla bych, že podle toho co má zrovna za problém, ale myslím si, že tak oběma stejně.“

Otázka: Jak trestáte své děti?

Odpověď: „Většinou zákazem počítače a někdy i domácím vězením, ale záleží na tom, co provede za lumpárnu.“

Otázka: Jak své děti odměňujete?

Odpověď: „Pochvalou, protože potřebuje slyšet chválu, někdy penězi a někdy si určí sám nějakou věc, kterou by chtěl mít a při dosažení cíle určitou věc dostane. Další odměnou je společná rodinná večeře, kterou uskutečníme na konci školního roku a probíráme společně vysvědčení.“

Otázka: V dotazníku, který jsem položila dětem, u otázky číslo 8, děti měly označovat jednotlivé druhy odměn, přičemž jednička byla jako nejlepší a pětka jako nejhorší. Jak si myslíte, že toto známkování dopadlo?

Odpověď: „Tak kdybych to měla říct podle svého syna, tak si myslím, že by dal na první místo pochvalu, na druhé místo peníze, na třetí místo pohlázení nebo pusy, na čtvrté místo výlet s rodiči a na poslední místo hračku nebo nějakou sladkost.“

Otázka: V dotazníku, který jsem položila dětem, u otázky číslo 9, děti měly označovat jednotlivé druhy trestů, přičemž jednička byla jako nejlepší a pětka jako nejhorší. Jak si myslíte, že toto známkování dopadlo?

Odpověď: „Tady si myslím že by mohlo být na prvním místě, že nedostane týdně kapesné, na druhém místě zákaz počítače, na třetím místě pohlavaek nebo facka, na čtvrtém místě, že se mnou rodiče nemluví, na pátém místě domácí vězení.“

Otázka: Co děláte s dětmi nejčastěji o víkendu?

Odpověď: „Je nejspokojenější, když může s kamarády ven, ale občas uskutečníme i výlet, ale musí to být na místo, kde ho to zajímá. Jako jsou např.: aquaparky nebo něco co se týká aut. Hrady a zámky by moc neuspěly.“

6.1.2 Rozhovor

Pan Ondra

Pan Ondra na mě působil velmi sebejistě. Řekla bych, že v domácnosti je vůdčí typ. Ondra má 39 let, se svou ženou je ženatý 12 let. Mají spolu dvě děti a bydlí na vesnici. První dítě se jmenuje Adam a má 12 let, druhé dítě je Matyáš a má 2 roky.

Otázka: Komu se podle Vás, děti se svými problémy svěří raději? Proč?

Odpověď: „Tak samozřejmě záleží na tom jaký má problém. Jelikož ví moc dobře, co je pro něho nejlepší. Ale kdybych se měl rozhodnout pouze pro jednoho, tak bych řekl, že spíše mamince, jelikož ta je ve většině případů mírnější.“

Otázka: Jak trestáte své děti?

Odpověď: „No tak většinou domácím vězením, jelikož to je neúčinnější, ale řekl bych, že tento trest je i pro nás trestem, protože je to velmi náročné ho udržet doma, když vidíte jak se nudí, tak taky někdy i zákazem počítače. V krajních mezích použiju i fyzický trest, ale to pouze občas.“

Otázka: Jak své děti odměňujete?

Odpověď: „Tak nejčastěji, co se ženou používáme, je pochvala. Myslím si, že to potřebuje slyšet, aby ho to jak se říká nakoplo na další dobré výkony třeba ve škole nebo tak. Nebo někdy, když povídá o něčem co by si přál, tak mu to za odměnu koupíme.“

Otázka: V dotazníku, který jsem položila dětem, u otázky číslo 8, děti měly označovat jednotlivé druhy odměn, přičemž jednička byla jako nejlepší a pětka jako nejhorší. Jak si myslíte, že toto známkování dopadlo?

Odpověď: „No...Myslím si, že na prvním místě byly peníze, na druhém místě hračka nebo nějaká sladkost, na třetím místě pochvala, na čtvrtém místě pohlazení nebo pusa, na pátém místě výlet s rodiči.“

Otázka: V dotazníku, který jsem položila dětem, u otázky číslo 9, děti měly označovat jednotlivé druhy trestů, přičemž jednička byla jako nejlepší a pětka jako nejhorší. Jak si myslíte, že toto známkování dopadlo?

Odpověď: „Hm, tak to už je trošku složitější. Tak asi na prvním místě pohlavek, facka, na druhém místě nedostanu kapesné, na třetím místě zákaz počítače a televize, na čtvrtém místě rodiče se mnou nemluví, na pátém místě domácí vězení.“

Otázka: Co děláte s dětmi nejčastěji o víkendu?

Odpověď: „No tak abych řekl pravdu, tak je nejradši, když je sám venku s kamarádama. Ale taky mi rád pomáhá, když pracuju něco kolem domu nebo když něco zpravuju. Ale jezdíme taky někde na výlety. Nejlepší je to v létě, když jezdíme na koupaliště. V té zimě totiž takový velký možnosti nejsou. Často taky jezdíme k babičce na návštěvu, nebo někde ke známým, kde si pohraje s jejich dětmi.“

6.1.3 Rozhovor

Paní Šárka

Paní Šárka na mě působila jako vůdčí typ a bylo vidět, že během rozhovoru nevládla nervózní atmosféra. Šárka má 30 let, se svým partnerem není vdaná, ale bydlí ve společné domácnosti 10 let. Mají spolu jedno dítě a bydlí ve městě. Jejich dítě se jmenuje Štěpán a má 8 let.

Otázka: Komu se podle Vás, děti se svými problémy svěří raději? Proč?

Odpověď: „Hm..., tak myslím si, že spíš matce. Jelikož si myslím, že k ní má bližší a intimnější vztah, protože s ní je častěji. Tráví s ní více času než s otcem.“

Otázka: Jak trestáte své děti?

Odpověď: „Tak já nejsem odpůrce přiměřených tělesných trestů, tak plesknutím po zadku. Tak jak se říká, když to nejde po dobrým, tak to musí být po zlým. Když jsem byla malé dítě, tak jsem taky dostávala na zadek a myslím si, že mi to nijak neublížilo.“

Otázka: Jak své děti odměňujete?

Odpověď: „Tak asi tak nejčastěji pochvalou, anebo třeba taky sladkou odměnou. Nejsem třeba zastáncem odměňování penězi.“

Otázka: V dotazníku, který jsem položila dětem, u otázky číslo 8, děti měly označovat jednotlivé druhy odměn, přičemž jednička byla jako nejlepší a pětka jako nejhorší. Jak si myslíte, že toto známkování dopadlo?

Odpověď: „Tak na první místo bych dala hračku nebo nějakou sladkost, na druhé místo pohlázení nebo pusy, na třetí místo výlet s rodiči, na čtvrté místo peníze a na páté místo pochvalu. Peníze si myslím, že nejsou pro děti tolik cenné jako třeba pro dospělého, jelikož z toho ještě nemá takový rozum.“

Otázka: V dotazníku, který jsem položila dětem, u otázky číslo 9, děti měly označovat jednotlivé druhy trestů, přičemž jednička byla jako nejlepší a pětka jako nejhorší. Jak si myslíte, že toto známkování dopadlo?

Odpověď: „No tak jako nejpříjemnější pro ně bude asi domácí vězení, protože většina dětí stejně sedí pouze doma u počítače. Na druhém místě asi pohlavek, facka, na třetím místě, že nedostanou týdenní kapesné, na čtvrtém místě, že s nimi rodiče nemluví a na pátém místě asi teda ten počítač no.“

Otázka: Co děláte s dětmi nejčastěji o víkendu?

Odpověď: „ Tak buď to jezdíme na výlety nebo na návštěvy k rodině nebo ke známým. Určitě trávím nerada celý víkend doma.“

6.1.4 Rozhovor

Pan Jarek

Pan Jarek na mě působil nejdříve nervózně a připadalo mi, že na otázky odpovídá s ostychem, ale snažila jsem se během rozhovoru, abych vytvořila klidnou atmosféru a myslím si, že se mi to nakonec povedlo. Jarek má 32 let, se svou partnerkou není ženatý, ale bydlí ve společné domácnosti 10 let. Mají spolu jedno dítě a bydlí ve městě. Jejich dítě se jmenuje Štěpán a má 8 let.

Otázka: Komu se podle Vás, děti se svými problémy svěří raději? Proč?

Odpověď: „Tak asi matce. Protože si myslím, že jí více důvěřuje.“

Otázka: Jak trestáte své děti?

Odpověď: „No tak když je potřeba a nepomůže vysvětlování, tak dostane na zadek.“

Otázka: Jak své děti odměňujete?

Odpověď: „No nejvíce asi pochvalou nebo nějakou sladkou odměnou.“

Otázka: V dotazníku, který jsem položila dětem, u otázky číslo 8, děti měly označovat jednotlivé druhy odměn, přičemž jednička byla jako nejlepší a pětka jako nejhorší. Jak si myslíte, že toto známkování dopadlo?

Odpověď: „Jedničku bych dal penězům, dvojku hračce, trojku asi výletu s rodiči, čtverku pohlazení a pětku pochvale.“

Otázka: V dotazníku, který jsem položila dětem, u otázky číslo 9, děti měly označovat jednotlivé druhy trestů, přičemž jednička byla jako nejlepší a pětka jako nejhorší. Jak si myslíte, že toto známkování dopadlo?

Odpověď: „No... jedničku, že se mnou rodiče nemluví, dvojku, že nedostanu týdenní kapesné, trojku domácímu vězení, čtverku zákazu počítače a televize a pětku pohlavku.“

Otázka: Co děláte s dětmi nejčastěji o víkendu?

Odpověď: „Jezdíme po výletech nebo po návštěvách k prarodičům nebo ke známým.“

6.2 Vyhodnocení rozhovorů

1. Komu se podle Vás, děti se svými problémy svěří raději? Proč?

- *Rodiče žijící na vesnici:* Odpovědi na tuto otázku se příliš neshodují. Matka tvrdí, že se syn svěřuje oběma rodičům stejně. Tuto odpověď nejdříve tvrdil i otec, ale později došel k závěru, že se dítě více svěřuje matce, jelikož je při výchově mírnější.
- *Rodiče žijící ve městě:* Odpovědi tohoto páru se zcela shodují. Oba tvrdí, že se dítě raději svěřuje matce jelikož k ní má bližší vztah.
- *Srovnání rozhovoru s výsledky dotazníku:* V odpovědi na tuto otázku se dětští respondenti s dotázanými rodiči shodli. Jen je zde malé pochybení u paní Radky, která tvrdí, že se děti svěřují oběma rodičům stejně. Po vyhodnocení dotazníku vyšlo, že 83% dětí se raději se svými problémy svěří mamince.

2. Jak trestáte své děti?

- *Rodiče žijící na vesnici:* V této otázce se manželský pár shoduje. Jejich nejčastějším trestem je domácí vězení nebo zákaz počítače. Otec použije výjimečně i fyzický trest.
- *Rodiče žijící ve městě:* Zde se rovněž pár shoduje. Tvrdí, že pokud nepomůže vysvětlování, jejich dítě dostane na zadek.
- *Srovnání rozhovoru s výsledky dotazníku:* Ve výsledcích dotazníku se objevují tři nejfrekventovanější tresty, jako je zákaz TV a PC (29%), fyzický trest (25%) a domácí vězení (17%). Tyto tři tresty se objevují rovněž v odpovědích rodičů.

3. Jak své děti odměňujete?

- *Rodiče žijící na vesnici:* Odpověď se opět partnerům částečně shoduje. Jako odměnu používají nejčastěji pochvalu. Dále také uvádí, že za odměnu koupí nějakou věc, kterou si jejich dítě přeje. Matka uvádí, že odměňují i penězi nebo společnou večeří.
- *Rodiče žijící ve městě:* V této odpovědi se opět pár shoduje, jako odměnu používají nejčastěji pochvalu nebo nějakou sladkou odměnu.
- *Srovnání rozhovoru s výsledky dotazníku:* Rodiče se rovněž shodly s výsledky dotazníku. Ve výsledcích se objevují jako nejfrekventovanější odměny pochvala, úsměv (35%), peníze (14%), hračka (10%). Malá výjimka se tedy objevuje u páru žijícího ve městě, který uvádí, že s odměňováním penězi nesouhlasí.

4. V dotazníku, který jsem položila dětem, u otázky číslo 8, děti měly oznámkovat jednotlivé druhy odměn, přičemž jednička byla jako nejlepší a pětka jako nejhorší.

Jak si myslíte, že toto známkování dopadlo?

- *Rodiče žijící na vesnici:* V preferencích odměn se pár neshoduje. Paní Radka a pan Ondra seřadili odměny následovně: paní Radka – pochvala, peníze, pohlazení nebo pusa, výlet s rodiči, hračka nebo nějaká sladkost. Pan Ondra – peníze, hračka nebo nějaká sladkost, pochvala, pohlazení nebo pusa, výlet s rodiči.
- *Rodiče žijící ve městě:* Ve známkování jednotlivých druhů odměn se pár neshoduje. Shodli se pouze na třetím místě, kde dali výlet s rodiči a na pátém místě, kde dali pochvalu. Paní Šárka dala na první místo hračku nebo nějakou sladkost, na druhé místo pohlazení nebo pusu a na čtvrté místo peníze. Pan Jarek dal na první místo peníze, na druhé místo hračku nebo nějakou sladkost a na čtvrté místo pohlazení nebo pusu.
- *Srovnání rozhovoru s výsledky dotazníku:* Známkování jednotlivých odměn od rodičů se zcela rozchází se známkováním jednotlivých odměn od dětí. V prvním místě se s dětmi shodla pouze paní Radka, na kterém byla umístěna pochvala a ve čtvrtém místě se s dětmi shodla pouze paní Šárka, na kterém byly peníze.

5. V dotazníku, který jsem položila dětem, u otázky číslo 9, děti měly oznámkovat jednotlivé druhy trestů, přičemž jednička byla jako nejlepší a pětka jako nejhorší.

Jak si myslíte, že toto známkování dopadlo?

- *Rodiče žijící na vesnici:* V míře přijatelnosti jednotlivých druhů trestů se pár opět neshoduje. Shodli se pouze na čtvrtém místě, kde dali rodiče se mnou nemluví a na pátém místě, kde dali domácí vězení. Paní Radka dala na první místo nedostanu týdenní kapesné, na druhé místo zákaz počítače a na třetí místo pohlavek, facku. Pan Ondra dal na první místo pohlavek, facku, na druhé místo nedostanu týdenní kapesné a na místo třetí zákaz počítače.
- *Rodiče žijící ve městě:* Ve známkování jednotlivých druhů trestů se pár rovněž neshoduje. Paní Šárka a pan Jarek oznámkovali jednotlivé tresty následovně: paní Šárka – domácí vězení, pohlavek, nedostanu týdenní kapesné, rodiče se mnou nemluví, zákaz PC, TV. Pan Jarek- rodiče se mnou nemluví, nedostanu týdenní kapesné, domácí vězení, zákaz PC, TV, pohlavek.
- *Srovnání rozhovoru s výsledky dotazníku:* Známkování jednotlivých trestů od rodičů se zcela rozchází se známkováním jednotlivých trestů od dětí. Na prvním místě se s dětmi shodl pouze pan Ondra, na kterém byl umístěn pohlavek, facka. Na druhém místě se

s dětmi shodl pan Jarek a pan Ondra, na kterém bylo umístěno, že nedostanu týdenní kapesné. Na třetím místě se s dětmi shodl pouze pan Jarek, na kterém bylo umístěno domácí vězení a také se shodl na čtvrtém místě, na kterém bylo umístěno zákaz PC, TV. Jak je z výsledků zřejmé, s dětmi se nejvíce shodoval pan Jarek.

6. Co děláte s dětmi nejčastěji o víkendu?

- *Rodiče žijící na vesnici:* Pár uvádí stejné možnosti trávení víkendu. O víkendu jezdí na výlety, k babičce nebo jsou doma a jejich syn jde s kamarády ven nebo pomáhá otci pracovat, jelikož ho to baví.
- *Rodiče žijící ve městě:* Pár uvádí, že o víkendu jezdí na různé výlety nebo na návštěvy k prarodičům nebo k přátelům.
- *Srovnání rozhovoru s výsledky dotazníku:* Dotázaní rodiče se ve výpovědích s dětmi shodují. Ovšem činnosti, které uvádějí rodiče nejsou tolik ve výpovědích dětí frekventované. U možností, které uvedli rodiče mě potěšilo, že se jedná pouze o společné činnosti celé rodiny, což velmi oceňuji.

7. Otázky informačního rázu o respondentech: věk, kolik mají dětí, místo bydliště, věk jejich dětí.

- *Rodiče žijící na vesnici:* Paní Radka, která má 34 let, je 12 let vdaná s panem Ondrou, který má 39 let. Mají spolu dva syny, starší syn Adam má 12 let a mladší syn Matyáš má 2 roky. V rozhovoru odpovídali zatím pouze jen ze zkušenosti se starším synem Adamem.
- *Rodiče žijící ve městě:* Paní Šárka, která má 30 let, není vdaná, ale se svým přítelem Jarkem, který má 32 let, bydlí 10 let. Mají spolu jednoho syna Štěpána, který má 8 let.

7 VZTAHOVÁ ANALÝZA, OVĚŘOVÁNÍ PLATNOSTI HYPOTÉZ

V této kapitole se zamýšlím nad výsledky, které vznikly v mém provedeném výzkumu a to pomocí vyvrácení či potvrzení hypotéz.

Hypotézy H1 – H7 jsem testovala na základě odpovědí k příslušným položkám dotazníku prezentovaných v kapitole č. 5 Frekvenční a distribuční analýza získaných dat.

Hypotéza H1: Rodiče přistupují s mírnějšími tresty k dívkám než k chlapcům. Z odpovědí na položky č. 2, 3, 10, které se vztahují k této hypotéze, jsem kategorizovala mírné a přísné tresty a to tak, že jsem dala devíti lidem, aby označili podle svého názoru tresty mírné a naopak.

Tresty mírné:

- Sedneme si spolu a popovídáme si o tom, nic, rodiče mi nadají (jelikož dítě nemá nic zakázaného, jen rodiče vyjádří svůj nesouhlas), musím se jít učit (jelikož je to každodenní činnost dítěte, kterou stejně musí provést).

Tresty přísné:

- Dostanu domácí vězení, fyzický trest, zákaz TV, PC, rodiče se mnou nemluví (nebo jakýkoliv psychický trest – rodiče dětem vyhrožují), zákaz záliby, nedostanu kapesné

Po zhodnocení tedy vyšlo, že 52% dívek, je trestáno tresty mírnějšími, ale také 51% chlapců je trestáno mírnějšími tresty. Na základě položek č. 2, 3 a 10 *konstatuji, že hypotéza H1 se nepotvrdila.*

Hypotéza H2: Rodiče přistupují s přísnějšími tresty k chlapcům než k dívkám.

Jelikož mi dle položek 2, 3 a 10 vyšlo, že s přísnějšími tresty přistupuje 48% rodičů k dívkám a 49% rodičů k chlapcům, *konstatuji, že hypotéza H2 se nepotvrdila.*

Dokonce jsem se také v dotazníkovém šetření na tento problém zeptala dětí a jejich odpovědi na tuto otázku také byly negativní. Takovou odpověď tedy odpovědělo 76% dívek a 86% chlapců. Překvapilo mě, že toto tvrzení si myslí více chlapců než dívek. Musím podotknout, že tento závěr mě velmi potěšil, jelikož si myslím, že by rodiče měly mít ke všem stejný přístup a nemělo by záležet na pohlaví.

Mým dalším významným zájmem bylo zjistit, zda se objevuje rozdíl v trávení volného času se svými vrstevníky nebo rodiči a to z hlediska místa bydliště.

Hypotéza H3: Děti na vesnici tráví více času se svými vrstevníky než děti ve městě.

Na toto tvrzení odpovídá položka č. 4, kde 74% respondentů žijících na vesnici a 42% respondentů žijících ve městě odpovědělo, že může chodit za svými vrstevníky každý den. Tím se hypotéza H3 potvrdila.

Hypotéza H4: Děti ve městě tráví více času se svými rodiči než děti na vesnici.

Z výsledků položky č. 4, které jsem uváděla u předchozí hypotézy, musím konstatovat, že se hypotéza H4 potvrdila.

Velmi mě potěšilo, že tyto hypotézy potvrzuje také položka č. 5, která byla stejného významu jako otázka předchozí a sloužila k ověření správnosti výsledků. Zde odpovědělo 86% respondentů žijících na vesnici a 64% respondentů žijících ve městě, že může být venku celý den, nebo musí přijít domů na oběd a na večeři.

Hypotéza H5: Chlapci preferují spíše hmotné odměny, kdežto dívky spíše verbální nebo fyzické odměny.

K ověření platnosti této hypotézy jsem použila položku č. 8. Když se podíváme na preferenci odměn u dívek, všimneme si, že hmotné odpovědi (jako jsou peníze, hračka) mají až na posledních místech, kdežto u chlapců se tyto odpovědi objevují na druhém a třetím místě. Na základě tohoto vyhodnocení se hypotéza H5 potvrdila.

Hypotéza H6: Mezi preferencemi odměn dětí z města a vesnice nejsou rozdíly.

Rovněž z výsledků položky č. 8 je zřejmé, že hmotné odměny jsou v obou případech na prostředních místech, což znamená na druhém, třetím a čtvrtém místě. Jen se objevuje jeden malý rozdíl a to u odpovědi výlet s rodiči, kde u respondentů žijících na vesnici je na prvním místě a u respondentů žijících ve městě na místě třetím, proto mohu tvrdit, že se hypotéza H6 potvrdila.

Hypotéza H7: Chlapci přijímají spíše fyzické tresty, kdežto dívky spíše psychické tresty.

Jelikož chlapci mají fyzický trest na prvním místě, kdežto děvčata až na čtvrtém. Jak je také zřejmé, pro chlapce je úplně nejhorší trest zákaz počítače nebo televize, kdežto u děvčat je tento trest na druhém místě, proto konstatuji, že se hypotéza H7 potvrdila.

Hypotéza H8: V přijatelnosti trestů mezi dětmi z města a z vesnice nejsou rozdíly.

Jelikož se objevuje pouze jeden malý rozdíl a to záměnou druhého a třetího místa jinak mají úplně stejné pořadí, konstatuji, že se hypotéza H8 potvrdila.

8 ODPOVĚDI NA OTÁZKY V DÍLČÍCH CÍLECH VÝZKUMU

Výzkumem chci odpovědět na následující otázky:

1. Zjistit, jaké odměny děti preferují.

Na základě výsledků z šetření jsem došla k závěru, že pořadí preferencí odměn při pohledu na všechny respondenty je následující:

- Pochvala
- Výlet s rodiči
- Hračka nebo nějaká sladkost
- Peníze
- Pohlazení nebo pusa

Musím podotknout, že mě potěšilo umístění odměn formou peněz nebo hračky na posledních příčkách, i když jsem předpokládala, že budou frekventovány více. Na posledním místě se objevuje pohlazení a pusa, což mě velmi u takto malých dětí, kteří potřebují ještě hodně rodičovské lásky a podpory, mrzí.

2. Zjistit, co je dítě ochotné jako trest přijmout.

Z výsledků výzkumu, opět s pohledem na všechny respondenty, bez rozdělení na pohlaví nebo dle hlediska místa bydliště, je pořadí přijatelnosti trestů následující:

- Pohlavek, facka
- Nedostanu týdenní kapesné
- Domácí vězení
- Zákaz TV, PC
- Rodiče se mnou nemluví

Při pohledu na toto seřazení mě velmi překvapilo, že na prvním místě skončil fyzický trest, i když zde byl velký rozdíl u dívek, které ho zařadily až na čtvrté místo. Musím také upozornit na to, že jako nejhorší trest je pro dotázané respondenty, že se s nimi rodiče nebaví, jelikož se objevuje u všech na posledním místě a u chlapců na předposledním. Ze zkušenosti vím, že je toto doopravdy nejhorší trest, který může rodič vůči dítěti použít, jelikož dítě rodiče neustále potřebuje, proto si myslím, že je tento trest velmi nepřiměřený.

3. Zjistit, co dětem ve vztahu s rodiči nejvíce chybí.

Nejčastěji respondenti uváděli, že jim od rodičů nic nechybí, což mě velmi potěšilo, jelikož jsem si myslela, že je dnešní dětská populace náročnější. Bohužel se ale objevovali i jedinci, kterým chybí společné výlety a to v celkem hojném počtu. Toto tvrzení je pro mě rovněž překvapující. Objevovaly se také jiné možnosti, ale to jen ojediněle. Některé děti cítí málo náklonnosti od rodičů vyjádřené pohlazením, jiné by si zase přály, aby jim rodiče pomáhaly více s učením. Je ovšem na zamyšlení jak to děti myslely, pokud by nechtěly, aby za ně rodiče dělali veškeré školní povinnosti. Což je ovšem z výchovného hlediska nežádoucí.

4. Zjistit, jaký je rozdíl mezi uplatňovanými výchovnými prostředky z hlediska pohlaví dítěte.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že existují rozdíly v uplatňování výchovných prostředků z hlediska pohlaví. Jako třeba v přijímání trestů a odměn. Chlapci jsou schopni přijmout spíše fyzické tresty, kdežto dívky je mají v tabulce přijatelnosti až na konci. Dávají spíše přednost verbálnímu trestu. Naopak při oblíbenosti odměn jsou dívky spíše pro fyzické nebo psychické odměny, kdežto chlapci mají raději odměny hmotné.

5. Zjistit, jaký je rozdíl mezi uplatňovanými výchovnými prostředky z hlediska místa bydliště rodiny.

Překvapilo mě, že z mého výzkumu vyšlo, že nejsou rozdíly v uplatňování výchovných prostředků, z hlediska místa bydliště, jelikož má zkušenost je jiná. Na základní škole jsem měla spolužáky z vesnice, kam jsme se s rodinou později přistěhovali a ty rozdíly byly veliké. Moc mě tedy těší, že se postoje a myšlení lidí z vesnic a z města k uplatňování výchovných prostředků příliš neliší.

ZÁVĚR

Na závěr se pokusím shrnout dojmy z provedené bakalářské práce. Pokud jde o tvorbu teoretické části, měla jsem výhodu, že existuje množství odborné literatury, které se vztahuje k mému tématu. Ale i přes to nastaly problémy, a to s vybavením knihoven odbornou literaturou v okolí mého bydliště. Musím ale podotknout, že to mělo i nějaký přínos, jelikož mi rukama prošlo spoustu zajímavých knih, i které se netýkaly mého tématu, proto doufám, že se k nim v budoucnu budu moci ještě vrátit.

Největším přínosem a pozitivním zážitkem pro mne byla určitě část praktická a ovšem samotný výzkum, jelikož jsem ještě nikdy žádný výzkum neprováděla, tak to pro mě byla první zkušenost. Velmi mě potěšil kontakt s dětmi, které vyplňovaly mé dotazníky. S dětmi mě práce velmi bavila, jelikož jsme se společně i hodně nasmáli. Rovněž bych ocenila velkou ochotu rodičů při rozhovorech. Velmi mě ale překvapil a zároveň zklamal odmítavý přístup ředitelů základních škol, při žádostech o možnosti provedení výzkumu.

Poslední zamyšlení bych chtěla věnovat tomu, co má práce přináší. Určitě by mohla být takovým námětem pro provedení velkého výzkumu, přičemž by respondenti byly děti z celé ČR. Výsledky výzkumu by byly určitě zajímavé pro rodiče, ale rovněž pedagogy nebo pracovníky, který s dětmi pracují. Pro mne samotnou měla již tato práce velký přínos, jelikož jsem se nad tématem velmi zamýšlela a jako budoucí matka, kterou bych určitě chtěla být, jsem si osvojila spoustu poznatků, které nejsou napsané nikde v literatuře, ale pouze v „dětských srdcích“.

Svou bakalářskou práci uzavírám několika náměty a doporučeními pro praxi v oblasti rodinné výchovy:

Není důležité děti přísně trestat, ale je důležité, být při výchově důslední.

S dětmi je nutné si více povídat, a to nejen o jejich problémech.

S dětmi trávit více času, abychom věděli, jaké mají zájmy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] DAVID, R. *Práva dítěte*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999. 176 s. ISBN 80-7182-076-8.
- [2] GRECMANOVÁ, H. a kol. *Obecná pedagogika II*. Olomouc: HANEX, 1998. 192 s. ISBN 80-85783-24-X.
- [3] GRECMANOVÁ, H.; HOLOUŠOVÁ, D.; URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika I*. Olomouc: HANEX, nevedeno. 232 s. ISBN 80-85783-20-7.
- [4] HAVLÍK, R.; NOVOTNÁ, M.; PROKOP, J.; *Vybrané kapitoly ze sociologie výchovy a vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova, vydavatelství Karolínium, 1993. 66 s. ISBN 80-7066-781-8.
- [5] HORSKÝ, J.; SELIGOVÁ, M. *Rodina našich předků*. Praha: NLN, 1997. 144 s. ISBN 80-7106-195-6.
- [6] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-7187-007-2.
- [7] JANIŠ, K.; KRAUS, B.; VACEK, P. *Vybrané kapitoly z pedagogiky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998. 76 s. ISBN 80-7041-890-7.
- [8] JEŘÁBKOVÁ, B. *Mateřská škola jako životní prostor I*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 232 s. ISBN 80-210-0830-X.
- [9] JŮVA, V. *Úvod do pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Paido, 1995. s. 98. ISBN 80-85931-06-0.
- [10] LEMAN, K. *Na otci záleží*. Praha: Návrat domů, 2008. 164 s. ISBN 978-80-7255-175-0.
- [11] LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Protál, 1997. 224 s. ISBN 80-7178-152-5.
- [12] MATĚJČEK, Z.; DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*. Praha: Galén, 1994. 216 s. ISBN 80-85824-06-X.
- [13] MATĚJČEK, Z. *Psychologie 4: Sociální psychologie pro 4. ročník středních pedagogických škol*. Praha: SPN, 1988. 224 s. ISBN 14-075-88.

- [14] MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. Praha: Avicem, 1986. 336 s.
ISBN 08-011-86.
- [15] MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Slon, 2003. 164 s. ISBN 80-86429-19-9.
- [16] MATOUŠEK, O. a kol. *Zásady sociální práce*. Praha: Portál, 2001. 309 s.
ISBN 80-7178-473-7.
- [17] MORRISH, R. G. *12 klíčů k důsledné výchově*. Praha: Portál, 2003. 136 s.
ISBN 80-7178-786-8.
- [18] PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. 232 s.
ISBN 80-7178-711-6.
- [19] PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 2. vyd. Praha: G plus G, 1999. 186 s.
ISBN 80-7071-012-8.
- [20] PRŮCHA, J; WALTEROVÁ, E; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. 298 s. ISBN 80-7178-029-4.
- [21] *Rodinné právo. ÚZ Úplné Znění*. Ostrava – Hrabůvka: Sagit, o.s., 2008.
- [22] ROGGE, J.- U. *Rodiče určují hranice*. Praha: Portál, 2005. 184 s.
ISBN 80-7178-990-9.
- [23] sdělení FMZV č. 104/1991 Sb., o přijetí Úmluvy o právech dítěte
- [24] SEVERE, S. *Co dělat, aby se vaše děti správně chovaly*. Praha: Portál, 2000. 200 s.
ISBN 80-7178-368-4.
- [25] ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003. 158 s. ISBN 80-86131-44-0.
- [26] TÄUBNER, V. *Rodiče v krizi?*. Neratovice: Pavel Šorel, 1993. 110 s.
ISBN 80-900683-7-5.
- [27] VANÍČKOVÁ, E. *Tělesné tresty dětí: Definice-popis-následky*. Praha: Grada Publishing, 2004. 116 s. ISBN 80-247-0814-0.
- [28] VORLÍČEK, CH. *Úvod do pedagogiky*. Praha: SPN, 1979. 160 s.
ISBN 14-747-79.

Elektronické zdroje:

- [29] UNICEF. *Úmluva o právech dítěte*. [online]. [cit. 2009-30-04]. Dostupné z WWW: <<http://dci.ascensus.cz/dokumenty/umluva-o-pravech-ditete/zakladni-informace>>.
- [30] DCI. *Úmluva o právech dítěte*. [online]. [cit. 2009-30-04]. Dostupné z WWW: <<http://dci.ascensus.cz/dokumenty/umluva-o-pravech-ditete/zakladni-informace>>.
- [31] Dětská práva. *Úmluva o právech dítěte*. [online]. [cit. 2009-30-04]. Dostupné z WWW: <http://www.detskaprava.cz/pedagog/opravech_umluva.asp>.

Jiné záznamy:

- [32] Videokazeta s nahrávkou: Kde se rodí agrese, ČT 2, 2005.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj.	a jiné
atd.	a tak dále
AV ČR	Akademie věd České republiky
ILO	International Labour Organization
OSN	Organizace spojených národů
SAHA	The Social And Health Assessment
tj.	to je
tzv.	takzvaně
UNICEF	United Nations International Children's Emergenci Fund
WHO	Světová zdravotní organizace
YMCA	Young Men's Christian Association

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf č. 1</i>	40
<i>Graf č. 2</i>	43
<i>Graf č. 3</i>	46
<i>Graf č. 4</i>	48
<i>Graf č. 5</i>	50
<i>Graf č. 6</i>	51
<i>Graf č. 7</i>	53
<i>Graf č. 8</i>	55
<i>Graf č. 9</i>	57
<i>Graf č. 10</i>	57
<i>Graf č. 11</i>	61

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1: Složení vzorku respondentů dle pohlaví a místa bydliště.</i>	40
<i>Tabulka 2: Složení vzorku respondentů podle pohlaví a počtu sourozenců.</i>	41
<i>Tabulka 3: Složení vzorku respondentů podle místa bydliště a počtu sourozenců.</i>	41
<i>Tabulka 4: Složení vzorku respondentů podle pohlaví a rodinné konstelace.</i>	41
<i>Tabulka 5: Složení vzorku respondentů podle místa bydliště a rodinné konstelace.</i>	42
<i>Tabulka 6: Složení vzorku respondentů podle pohlaví a úplnosti rodiny.</i>	42
<i>Tabulka 7: Složení vzorku respondentů podle místa bydliště a úplnosti rodiny.</i>	42
<i>Tabulka 8: Komu se respondenti raději svěřít s poznámkou nebo se špatnou známkou.</i>	43
<i>Tabulka 9: Důvody, proč se respondenti raději svěřují mamince.</i>	44
<i>Tabulka 10: Důvody, proč se respondenti raději svěřují tatínkovi.</i>	44
<i>Tabulka 11: Důvody, proč se respondenti raději svěřují mamince.</i>	45
<i>Tabulka 12: Důvody, proč se respondenti raději svěřují tatínkovi.</i>	45
<i>Tabulka 13: Reakce maminky na nevhodné chování dotázaných respondentů.</i>	46
<i>Tabulka 14: Jiné reakce maminky na nevhodné chování dotázaných respondentů.</i>	47
<i>Tabulka 15: Reakce tatínka na nevhodné chování dotázaných respondentů.</i>	48
<i>Tabulka 16: Jiné reakce tatínka na nevhodné chování dotázaných respondentů.</i>	49
<i>Tabulka 17: Jak často mohou respondenti chodit ven samostatně.</i>	50
<i>Tabulka 18: Jak dlouho mohou být respondenti samostatně venku.</i>	51
<i>Tabulka 19: Jiné způsoby podmínek, za jakých mohou být respondenti venku.</i>	52
<i>Tabulka 20: Zda mají rodiče odlišné chování ke svému synovi a ke své dceři.</i>	53
<i>Tabulka 21: Důvody, proč si respondenti myslí, že se rodiče jinak chovají k dětem.</i>	54
<i>Tabulka 22: Reakce rodičů k respondentům na obdržení pochvaly nebo pěkné.</i>	55
<i>Tabulka 23: Jiné reakce rodičů na pochvalu nebo pěknou známku respondenta.</i>	56
<i>Tabulka 24: Druhy trestů rodičů vůči respondentům.</i>	58
<i>Tabulka 25: Druhy odměn rodičů vůči respondentům.</i>	59
<i>Tabulka 26: Co dětem od rodičů nejvíce chybí.</i>	60
<i>Tabulka 27: Zda rodiče někdy zakazovali respondentům bavit se s kamarádem nebo.</i>	61
<i>Tabulka 28: Důvody, proč měli zakázané bavit se s nějakou kamarádkou nebo.</i>	62
<i>Tabulka 29: Zda se respondenti se svými problémy svěřují raději prarodičům než rodičům.</i>	63
<i>Tabulka 30: Příklady, kdy se respondenti raději svěřují prarodičům.</i>	63
<i>Tabulka 31: Co nejčastěji dělají s rodinou o víkendu.</i>	64

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I	Dotazník
Příloha P II	Dětská kresba – Procházka
Příloha P III	Dětská kresba – Dítě samotné doma

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dotazník :

Milá žákyně,
milý žáku,

obracím se na Tebe s prosbou o vyplnění tohoto dotazníku, který je zaměřen na Tvůj pohled na výchovu a bude sloužit k mé bakalářské práci při studiu na Fakultě humanitních studií UTB ve Zlíně. Dotazník je anonymní, nikdo se Tvé jméno nedozví.

Za spolupráci a ochotu Ti srdečně děkuji

Kateřina Dolečková

1. Když dostaneš ve škole poznámku nebo špatnou známku, komu to jdeš říci raději?

- Mamince
- Tatínkovi

Napiš proč?

.....

2. Když uděláš nějakou špatnou věc (například: přijdeš pozdě domů, neposlechněš příkaz rodiče ...) Co udělá Tvoje maminka?

- Sedneme si spolu a popovídáme si o tom
- Dá mi domácí vězení
- Dostanu na zadek
- Nic
- Něco jiného, napiš co

.....

3. Když uděláš nějakou špatnou věc (například: přijdeš pozdě domů, neposlechněš příkaz rodiče ...) Co udělá Tvůj tatínek?

- Sedneme si spolu a popovídáme si o tom
- Dá mi domácí vězení
- Dostanu na zadek
- Nic
- Něco jiného, napiš co

.....

4. Jak často můžeš se svými kamarády chodit ven bez rodičů?

- Každý den
- Pouze někdy
- Nikdy

5. Jak dlouho můžeš být venku bez dohledu rodičů?

- Celý den
- Musím přijít domů na oběd a na večeři
- Máma mě kontroluje z okna, proto musím být jen u domu
- Chodím ven jen s mámou nebo s tátou
- Za jiných podmínek, napiš jakých

.....

6. Myslíš si, že se rodiče jinak chovají ke své dceři a jinak ke svému synovi?

- Ano, napiš proč
- Ne

.....

7. Když dostaneš ve škole pochvalu nebo pěknou známku. Jak se k Tobě rodiče chovají?

- Nic neříkají
 - Dostanu odměnu (sladkost, hračku, ...)
 - Rodiče mě pochválí
 - Pohladí mě nebo mi dají pusu
 - Jiným způsobem, napiš jakým
-

8. Oznamkuj jako paní učitelka ve škole, známkami od jedničky do pětky, jakou odměnu od rodičů máš nejraději?

- Peníze
- Hračka nebo nějaká sladkost
- Pohlazení nebo pusa
- Pochvala
- Výlet s rodiči

9. Oznamkuj jako paní učitelka ve škole, známkami od jedničky do pětky, jaký trest od rodičů je pro Tebe nejpříjemnější?

- Pohlavek, facka
- Domácí vězení
- Zákaz počítače, TV
- Nedostanu týdenní kapesné
- Rodiče se mnou nemluví

10. Jak Tě rodiče nejčastěji trestají?

Napiš

11. Jak Tě rodiče nejčastěji odměňují?

Napiš

12. Co Ti od rodičů nejvíce chybí?

- Pohlazení
- Společné výlety
- Povídání s rodiči
- Učení a plnění úkolů s rodiči
- Nic
- Něco jiného, napiš co

.....

13. Zakazovali Ti někdy rodiče bavit se s kamarádkou nebo kamarádem?

- Ano, napiš proč

.....

- Ne

14. Je pro Tebe snazší raději se někdy svěřit prarodičům (babičce, dědečkovi) než rodičům?

- Ano, v jaké situaci, napiš

.....

- Ne

15. Namaluj na druhou strana dotazníku, co nejčastěji s rodinou děláte o víkendu? Popiš, o jakou jde činnost a označ postavy (já, bratr, sestra, tatínek, maminka).

16. Na závěr několik potřebných údajů

❖ **Jsem:**

- Dívka
- Chlapec

❖ **Věk**

❖ **Máš sourozence?**

- Ano
- Ne

Pokud ano napiš kolik

Vypiš kolik jim je let?

- **bratři je**
- **sestry je**

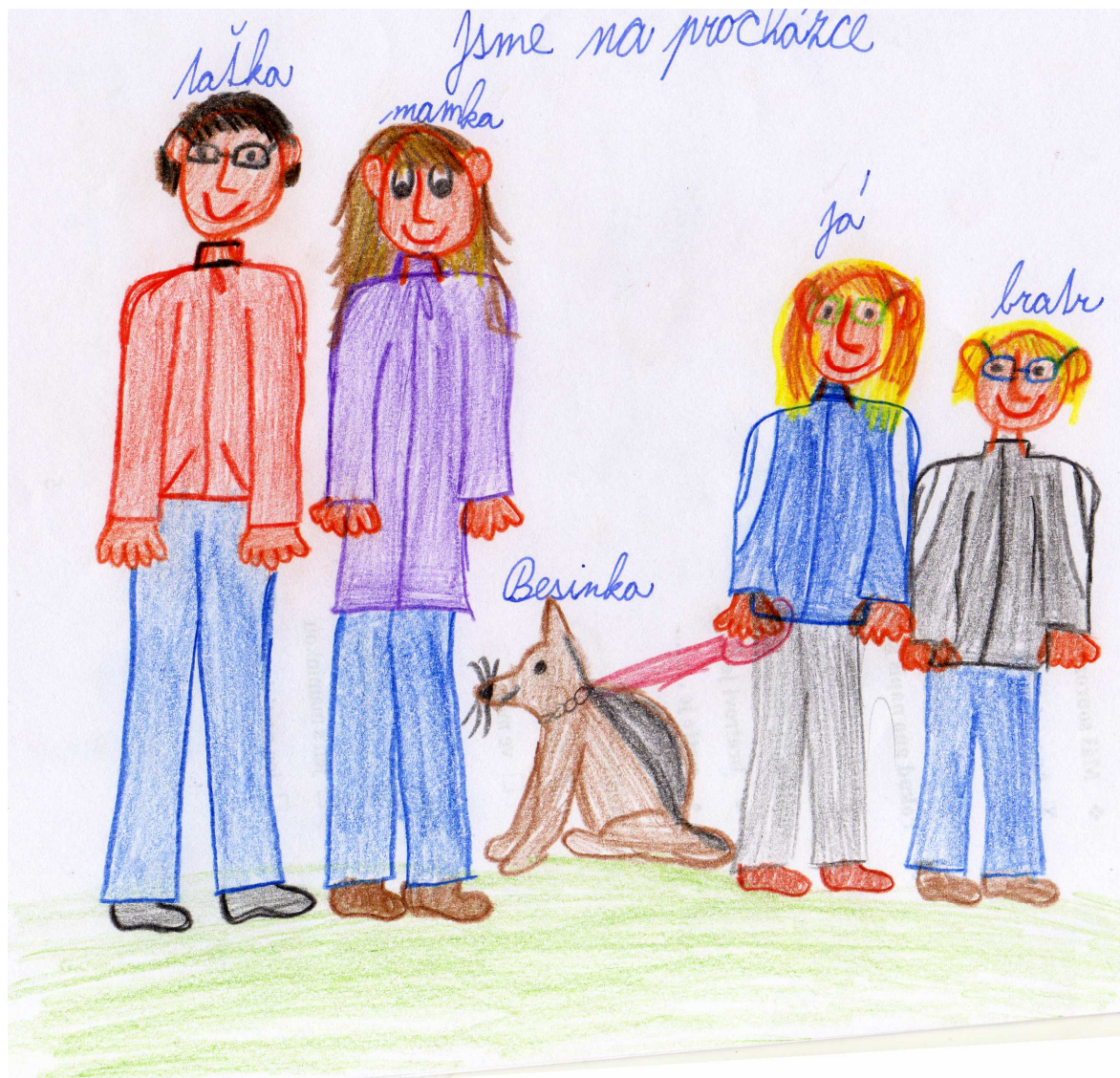
❖ **Bydlím:**

- na vesnici
- ve městě

❖ **Žiji:**

- s oběma rodiči
- jen s maminkou
- jen s tatínkem

PŘÍLOHA P II: DĚTSKÁ KRESBA - PROCHÁZKA

PŘÍLOHA P III: DĚTSKÁ KRESBA - DÍTĚ SAMOTNÉ DOMA

